

ERF GOED NIEUWS

Het lager onderwijs
in Stompwijk en Veur

Colofon

Erf Goed Nieuws is een uitgave van de Vereniging Erfgoed Leidschendam en verschijnt minimaal twee keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan leden. Advertentietarieven op aanvraag.

Redactie Erf Goed Nieuws

Voor suggesties, op- of aanmerkingen over Erf Goed Nieuws kunt u zich richten tot de redactie: telefoon (06) 53717333 of e-mail: info@erfgoedleidschendam.nl

Druk

OK2Press, Den Haag

Lay-out

OK2Press, Anton Beuse

Vereniging Erfgoed Leidschendam

Bestuur

Voorzitter: drs. H.R. Grootenhuis
Secretaris: drs. C.A.F. Siermann
Penningmeester: drs. J.H. Athmer
Bestuurslid: dhr. I.J. Bosman

Adviseur bouwhistorie:

P. Jansen

Adviseur bouwtechniek:

Ing. J.J. van Vliet

Website

www.erfgoedleidschendam.nl

E-mail

info@erfgoedleidschendam.nl

Adres

Vereniging Erfgoed Leidschendam, postbus 3027, 2260 DA Leidschendam

Telefoon

Secretaris: (06) 53717333

Wilt u het werk van de vereniging steunen, dan kunt u lid worden. U kunt zich aanmelden via www.erfgoedleidschendam.nl. De minimum bijdrage bedraagt 15 euro per jaar.

Foto voorpagina: Klassenfoto openbare lagere school te Veur, schoolklas 1897.
(Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

INHOUDSOPGAVE

Openbaar onderwijs in Veur in
de 19e en begin 20e eeuw

4

Commotie in de Herberg Schakenbosch:
'Verbrand den Bliksem'

24

De geschiedenis van de
weekmarkt in Leidschendam

31

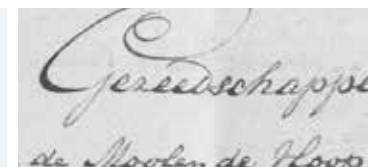
Opgroeien langs het
tuinpad van mijn vader

37

De zeer gerenommeerde
Houtkoperij genaamd Windlust

51

De heelmeeesters van de Venestraat

59

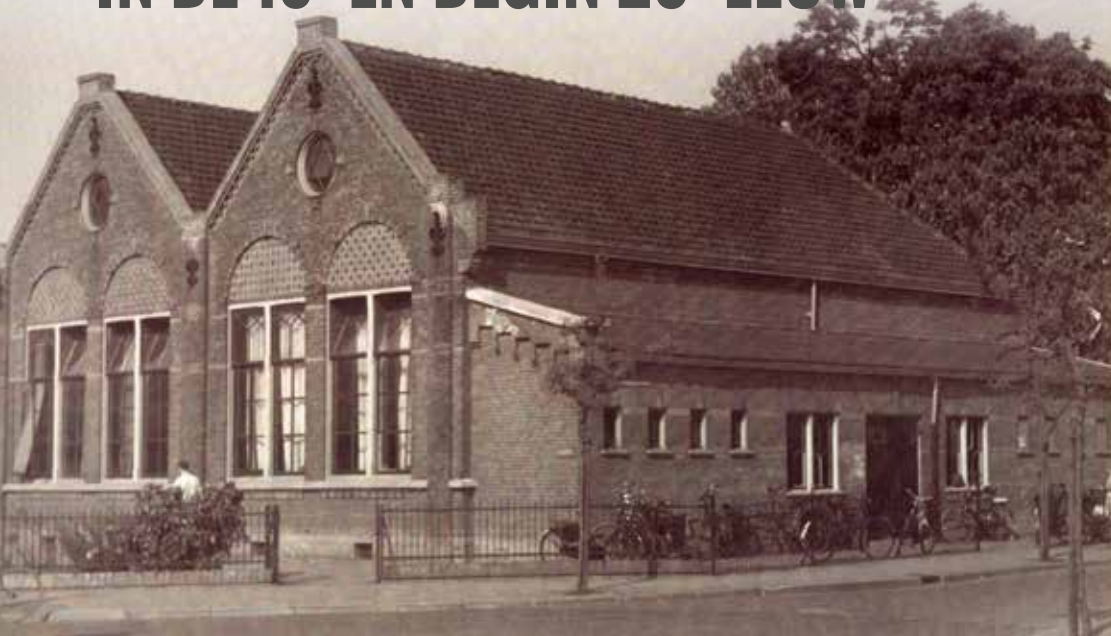

De slagerij van Vreeburg

64

OPENBAAR ONDERWIJS IN VEUR IN DE 19^E EN BEGIN 20^E EEUW

Schoolgebouw aan de Koningin Julianaweg hoek St. Willibrordusstraat. Tot 1948 openbare school daarna MULO. Pand is in maart 1983 afgebroken. (Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Het verhaal begint in de Franse tijd. Nederland was een vazalstaat van Frankrijk in de periode 1795-1813. Ook in Veur en bij de Leidschendam was er een strijd tussen patriotten, die de idealen van de Frans revolutie nastreefden van 'vrijheid, gelijkheid en broederschap', en de prinsgezinden. De patriotten kwamen aan de macht en vormden in Veur een burgerregering, maar wel onder Frans bewind en met een nieuwe sterk centralistische regelgeving. Dit was in de reorganisatie van het onderwijs in de 19e eeuw duidelijk merkbaar.

WISSELING VAN SCHOOLMEESTERS IN HET AMBACHT VEUR

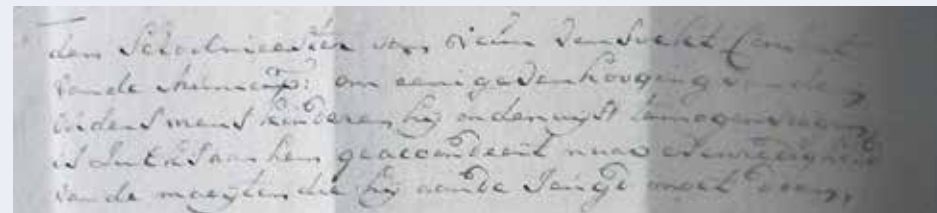
In maart 1799 vertrekt schoolmeester Gerardus van Kasteren uit de openbare dorpsschool in Veur. Hij heeft onderwijs gegeven in Nederlandse taal, spellen, lezen en schrijven en ontvangt daarvoor van het Ambacht jaarlijks een bedrag van vijftig gulden per jaar. Voorts moeten de ouders betalen voor leveranties van boeken, pennen en papier en, naar de vordering der kinderen, enkele stuivers per week voor de lessen. Het is voor de municipaliteit van Veur (gemeentebestuur

Klassenfoto openbare lagere school te Veur, schoolklas 1897. (Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

in de Bataafse tijd) moeilijk om in de vacature te voorzien omdat er geen bijbaantjes mogelijk zijn in een Hervormde kerk (zoals bij zijn collega in Voorschoten). Voorts zijn de wegen in Veur in de winter slecht begaanbaar en dan komen er weinig kinderen naar school. In juni wordt toch in de vacature voorzien door de aanstelling van Arij Bakker uit Vlaardingen, maar deze vertrekt weer binnen een jaar. Zijn opvolger Leendert Cornelis

Bentvelzen wordt in oktober 1800 benoemd en krijgt in 1801 te maken met een nieuw schoolreglement omdat op landelijk niveau hard wordt gewerkt aan nieuwe onderwijswetgeving en een landelijk netwerk van schoolopzieneren die nauw betrokken worden bij de vervulling van vacatures in de scholen. Zo wordt schoolopziener B. Spoelstra in juni 1805 in kennis gesteld van het overlijden van meester Bentvelzen en is hij in 1806 be-

Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg, notarieel archief Veur 1799.

trokken bij de aanstelling van Jan Mulder die reis- en verblijfkosten declareert voor het afleggen van zijn onderwijzers-examen.

DE ONDERWIJSWET VAN 1806

In 1799 is een landelijke enquête gehouden door de agent van de Nationale Voeding J.H. v.d. Palm als voorbereiding op het maken van nieuwe wetsvoorstellen om het onderwijs centraal te regelen. De eerste versie van de onderwijswet is in 1801 aangenomen, de tweede in 1803 en de derde versie van 1806 heeft de meeste invloed gehad op het onderwijs in de 19e eeuw en is tot 1857 van kracht gebleven. Kerk en staat worden officieel gescheiden en zou ook in het onderwijs gescheiden moeten optrekken. Alle kinderen op één openbare school kon in het godsdienstig verdeelde land alleen, als het leerstellige van de afzonderlijke kerkgenootschappen uit de school geweerd zouden worden. Het geven van leerstellig onderwijs wordt de onderwijzer nadrukkelijk verboden. De overheid vindt onderricht daarin wel van belang, maar het behoort haars inziens niet in de school thuis, maar moet los daarvan in de kerken zelf gegeven worden. De onderwijzer dient wel in de christelijke geest onderwijs te geven: 'Het doel van het onderwijs is dat onder het aanleeren van gepaste en nuttige kundigheden, de verstandelijke vermogens der kinderen worden ontwikkeld en zij zelve opgeleid worden tot alle maatschappelijke en christelijke deugden.' De rechterhand van J.H. van de Palm, de ambtenaar A. van den Ende, stelt een verplichte boekenlijst op voor

de lagere onderwijsvakken lezen, schrijven, rekenen en Nederlandse taal. Op deze lijst komt de Bijbel niet voor, maar wel vele godsdienstige en bijbels georiënteerde schoolboekjes, die een protestantschristelijke geest ademden.

KLASSIKAAL ONDERWIJS VERVANGT HOOFDELIJK ONDERWIJS

Tot het begin van de 19e eeuw is het gebruikelijk dat de leerlingen van verschillende leeftijden in één lokaal bij elkaar zitten. In Veur gaat het om een betrekkelijk klein donker lokaaltje bij het schoolhuis aan 'den Heerenweg' (tegenwoordig de Veursestraatweg en Koningin Julianaweg), waar ook de meester woont. De meester zit meestal in het midden op een lessenaar en kijkt daar het gemaakte werk na van de kinderen die bij hem komen en geeft daarna weer nieuwe opdrachten. Oudere kinderen moeten jongere kinderen helpen. Vaak is het rommelig en er worden zo nodig royale straffen uitgedeeld. In de nieuwe onderwijswet wordt vanaf 1806 het klassikaal onderwijs verplicht gesteld, waarbij de kinderen verdeeld worden in drie klassen op grond van hun niveau. De overgang van de ene klas naar de andere verloopt op basis van een examen. De schoolmeester moet voortaan vooral staande lesgeven bij een schoolbord. Hij mag niet meer werktuiglijk instampen van de leerstof, maar moet zoveel mogelijk verklaringen geven. Met voorwerpen en platen moet het onderwijs levendiger worden. Straffen met de plak, de roede of het schandbord worden nadrukkelijk verboden, in plaats daarvan moet aante-

kening worden gehouden in een zwartboek van slecht gedrag of een witboek van goed gedrag.

ONDERWIJS IN VEUR DOOR H.J. SCHREIJER, ROND 1815

Het is logisch dat de gewenste veranderingen niet van de ene dag op de andere gerealiseerd zijn, zeker niet in een dorpsschool als Veur. Toch lezen we in de verslagen die bewaard zijn gebleven in het Nationaal archief positieve oordelen van de onderwijsinspecteurs, toen schoolopzieners genoemd. Op 15 oktober 1815 schrijft schoolopziener B. Spoelstra, hervormd predikant in Den Haag, na zijn bezoek in Veur:

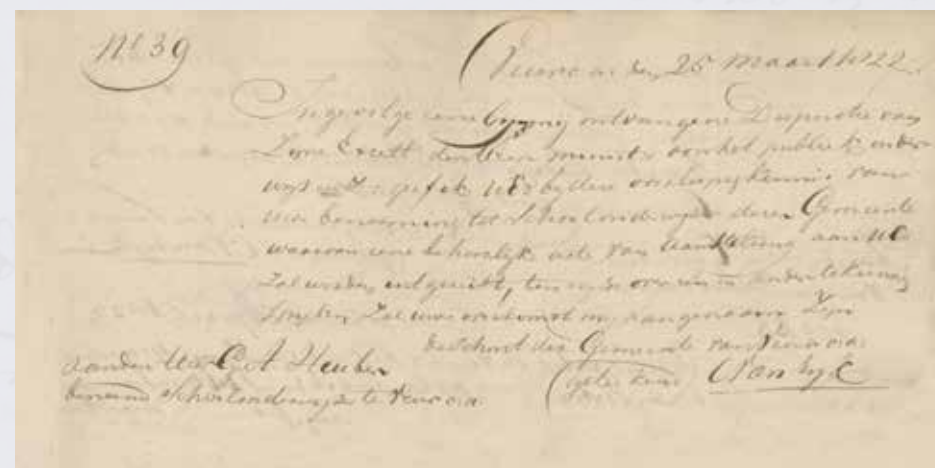
"H.J. Schreijer heeft eene goede manier van onderwijzen. Er waren 27 kinderen, het was hier de eerste dag na de kermis vakantie en daaraan schreef de onderwijzer toe dat er nog slechts de helft van het gewone getal leerlingen ter schole was. De aanwezige leerlingen hadden

goede vorderingen gemaakt. Ik had redenen om aanmerkingen op de zuiverheid van het schoolvertrek te maken."

Twee jaar later schrijft hij in telegramstijl: "Schreijer hier sedert mei 1815 van de 2e onderwijzersrang ruim 50 kinderen thans tegenwoordig. Daaronder 20 schrijvers welke tevens op het bord in de beginselen der rekenkunde worden geoefend. Onderwijs en orde goed, men hoopte op eenige verbetering van het schoolhuis, waardoor ook de school zou ophouden de doorgang te wezen. De onderwijzer Roomsch zijnde, zoude zich wel in de Zuidelijke provinciën laten plaatsen waarvoor ik hem aan den heer hoofdinspecteur aanbevolen heb." Gelukkig is Schreijer niet snel vertrokken, maar pas in 1822 naar Rotterdam gegaan.

SOLLICITATIEPROCEDURE VOOR EEN NIEUWE ONDERWIJZER

Om de ontstane vacature te vervullen wordt in het tijdschrift Nieuwe Bijdragen

Register van afschriften uitgaande brieven 1817-1832, inzake de benoeming George Antonius Hueber 25 maart 1822. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

voor het Schoolwezen een oproep gedaan. Op 6 februari 1822 nemen twaalf sollicitanten deel aan het examen in het Regthuis van Veur in aanwezigheid van de districtsschoolopziener B. Verwey en de gemeentesecretaris, bijgestaan door de eerste onderwijzer van de Departementsschool van de Maatschappij van 't Nut van 't Algemeen te 's-Gravenhage. Met algemene stemmen wordt George Anthonius Hueber, onderwijzer met de derde rang in het Rooms Catholiek Weeshuis in Delft voorgedragen. Na het verkrijgen van autorisatie is hij op 15 mei aangesteld en met zijn werk in de school van Veur begonnen. Een jaar na zijn aanstelling schrijft de schoolopziener in zijn schoolbezoeks-verslag; 'De heer Hueber is zeer geschikt voor het geven van klassikaal onderwijs. Sedert zijne komst in deze school is dezelve in toenemende bloei.'

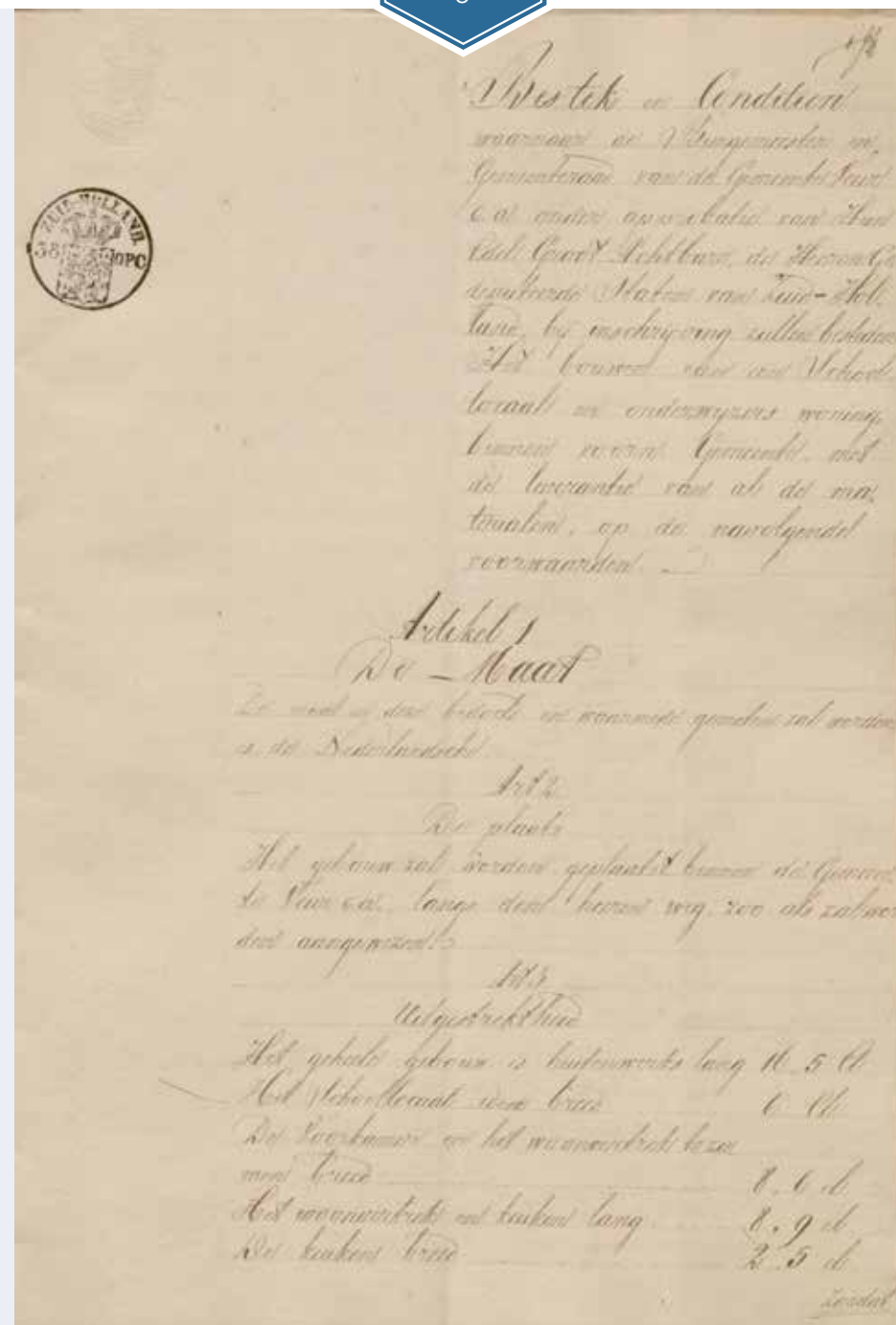
Een jaar later jaar later is er echter al een kritische noot omdat Hueber ook lessen geeft aan het instituut Noorthey van P.P. de Raadt. De schoolopziener schrijft: 'Veur bezocht in februari 1823. Het onderwijs is doelmatig. De vorderingen konden groter zijn, indien de onderwijzer door het geven van lessen op het instituut te Noorthey niet te veel tijd verloor, welke hij in zijne school moest doorbrengen.'

NOODZAAK VOOR NIEUW SCHOOLGEBOUW IN 1838

In 1824 geeft Koning Willem I de wens te kennen om de gemeentebesturen aan te sporen de toestand van de schoolgebouwen te verbeteren. Een Koninklijk Besluit van 4 juni 1825 regelt het onderhoud

en de verbetering van de schoolgebouwen in Nederland. Alle schoolopzieners krijgen opdracht om in hun district de schoolvertrekken te laten vernieuwen of te verbeteren. Uit de onderwijsverslagen die jaarlijks naar de Tweede Kamer zijn gestuurd blijkt dat verbetering van de gebouwen een belangrijk aandachtspunt is geweest. In juni 1836 schrijft schoolopziener J.J. Roozeboom, predikant te 's-Gravenhage, dat de toestand van het schoolgebouw van Veur nog veel ongunstiger is dan dat aan de Leyschendam: "Het huis is oud en zeer vervallen en voor het talrijke gezin van de onderwijzer bijna onbewoonbaar. Het schoolvertrek is verbazend laag en zoo bekrompen dat de schrijvers elkander aan de tafels moeten afwisselen, omdat er plaats ontbreekt. Hetgeen ook daaraan is toe te schrijven dat de schrijftafels, schoon half, echter veel te breed zijn en daardoor te veel ruimte innemen, 96 kinderen staan op de schoollijst vermeld; 82 waren er tegenwoordig. De manier van onderwijs is klassikaal, vrij oordeelkundig en doelmatig, de proeve der vordering muntte echter bij het onderzoek niet bijzonder uit. In de taalkunde toonden sommige eenige bedrevenheid en vele keren vrij goed. Eenige eenvoudige versjes betreffende de vaderlandse aardrijkskunde bleven echter onbeantwoord en de schriftjes waren zeer middelmatig. Het scheen mij echter toe dat de man zijn best doet en met ijver werkzaam is."

Na uitvoerige briefwisselingen tussen de gemeenteraad in Veur en de schoolopziener wordt in 1836 subsidie verkregen

Bestek en conditiën inzake het bouwen van een school met onderwijzers woning jaar 1837
 (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Erfgoed
podium
Leidschendam-
Voorburg

Meer informatie over het Erfgoed Podium Leidschendam-Voorburg
op www.swaensteyn.nl

uit provinciale fondsen tot het vernieuwen en vergroten van het schoollokaal. Op 8 november 1838 is de verbouwing voltooid en wordt de nieuwbouw in gebruik genomen, in aanwezigheid van schoolopziener Roozeboom die met de schuit is aangekomen. In zijn verslag van een schoolbezoek, enige tijd later, staat: *"Het nieuwe schoollokaal voldoet ten eenenmale aan deszelfs bestemming. Waartoe ook de geheele vernieuwing der schoolmeubelen niet weinig heeft toegebracht. De onderwijzer G.J Hueber, schoon slechts van den 3e rang, werkt met vernieuwde lust en betoont zich de hem bewogen gunst waardig. Gelijk te voorzien was, is sedert de inwijding der school het aantal leerlingen werkelijk toegenomen, waardoor ook zijn bestaan verbeterd is. Ik vond alles bij hem in vrij goede orde."* In 1838 schrijft hoofdinspecteur H. Wijnbeek, die alle lagere scholen in Nederland heeft bezocht: *"Aan den Leijdschendam grenst de gemeente Veur, schier geheel door Roomsche Katholijken bewoond, waartoe ook de onderwijzer behoort. Het lokaal is nieuw en doelmatig. Het onderwijs, aan geringe boerenkinderen gegeven, is geheel bestemd voor hunnen stand."*

HET MIDDEN VAN DE 19E EEUW

In 1850 wordt de openbare school in Veur door ruim 100 kinderen bezocht. Hueber heeft inmiddels hulp gekregen van de bekwame ondermeester Braun. Als het lokaal wat ruimer zou zijn, zouden meer kinderen deze school bezoeken die nu van de scholen in Voorburg en Leidschendam gebruik maken. Vooral

Vaderlandsche geschiedenis een leer en leesboekje voor kinderen uit 1845.

H. Hemkens Kzn, die van 1839 tot 1862 in Voorburg hoofdonderwijzer is van de openbare school - is een geduchte concurrent. Hij is zeer actief bezig met het schrijven van schoolboekjes en het ontwikkelen van leermiddelen zoals een rekenplank. Hemkens krijgt vooral landelijke bekendheid door zijn handboek uit 1844 voor schoolopzieners, gemeentebesturen, schoolonderwijzers e.a. *'bevatende al de wetten en besluiten betrekkelijk het lager onderwijs sedert 1795'*. Hij is ook voortrekker in het onderwijzersgezelschap in de regio dat subsidie krijgt van het ministerie en maandelijks bijeenkomt om nieuwe ontwikkelingen

te bespreken onder voorzitterschap van de schoolopziener. Hueber bezoekt die bijeenkomsten niet meer en in 1858 staat in het verslag: *“De openbare school alhier blijft steeds in dezelfde toestand niet ver boven het middelmatige verheven. Het onderwijs, toch niet beneden peil, is niet altijd even oordeelkundig, soms zelfs vrij werktuiglijk, en het is niet bijzonder geschikt voor de jeugd tot helderziende en zelfdenkende menschen te vormen. En toch is de onderwijzer vol ijver en is de gemeente doorgaans wel met hem tevreden. Taalonderwijs schijnt inzonderheid zijn liefhebberij te zijn.”*

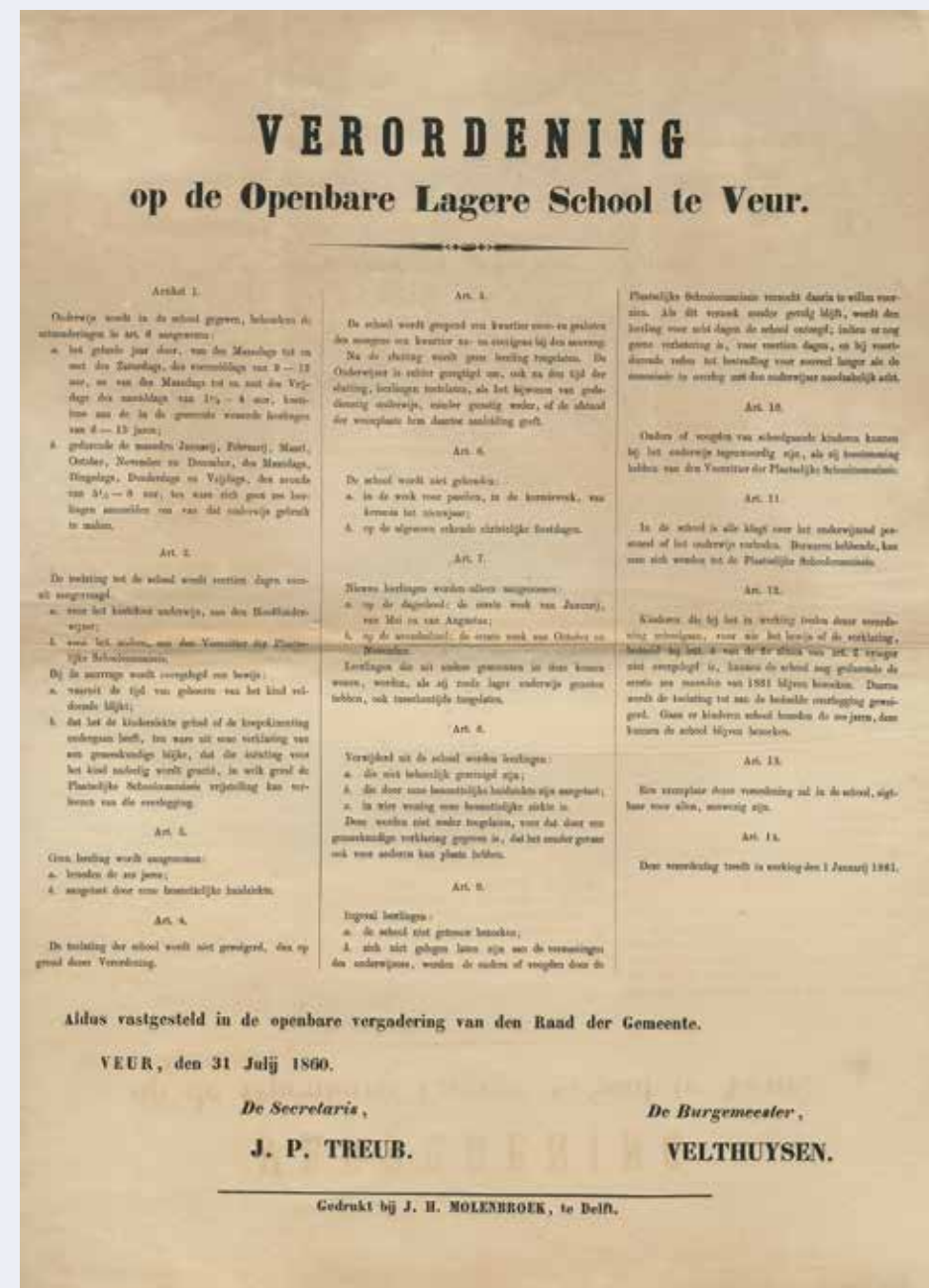
In 1857 wordt een nieuwe onderwijswet aangenomen. Het jaarsalaris van de hoofdonderwijzer is voortaan tenminste 400 gulden per jaar en voor een hulponderwijzer fl. 200. Geen vetpot omdat het gezin van Hueber zeven kinderen telt, waarvan er vijf een onderwijzersopleiding hebben gevolgd. Zijn dochter is zelfs vele jaren onderwijzeres aan de openbare school in Veur geweest. In de avonduren verdient Hueber iets bij door het geven van avondlessen in de wintermaanden aan de herhalingschool voor oud-leerlingen die overdag werken.

De Griffier van de Provinciale Staten in Zuid-Holland deelt in op 2 juli 1860 aan B en W mee dat het schoolgebouw, de onderwijzerswoning en de leermiddelen onvoldoende onderhouden worden. Om dit te verbeteren koopt de Gemeente Veur grond aan om in 1861 het schoolgebouw aan de Straatweg 93 (de huidige Veursestraatweg) te vergroten en te verbouwen.

De plaatselijke verordening op het openbaar onderwijs uit 1847 wordt vervangen door een nieuwe verordening die op 1 januari 1861 in werking treedt. Het gehele jaar door wordt onderwijs in de school gegeven van maandag tot en met zaterdag in de morgen van 9-12 uur en van maandag tot en met vrijdagmiddag van half twee tot vier uur. De school wordt niet gehouden in de week voor Pasen, in de kermisweek, van kerstmis tot nieuwjaar en op de algemeen erkende feestdagen. Nieuwe leerlingen worden alleen aangenomen op de dagschool: de eerste week van januari, van mei en van augustus en op de avondschool de eerste week van oktober. Leerlingen die niet behoorlijk gereinigd zijn, die door een besmettelijke huidziekte zijn aangetast of in wier woning een besmettelijke ziekte is, worden uit de school verwijderd.

50-JARIG JUBILEUM, GEDWONGEN ONTSLAG EN AANSTELLING L.P. HARING

In 1872 viert de hoogbejaarde Hueber zijn vijftigjarig jubileum als hoofdonderwijzer. Hij ontvangt bij die gelegenheid een zilveren medaille ter zake van vijftigjarige trouwe en ijverige dienst. Er wordt enige druk uitgeoefend op hem om zelf ontslag te nemen, maar daar voelt hij niet veel voor. Pas na ingrijpen van de schoolopziener verzoekt hij schriftelijk om eervol ontslag. Onderwijzer Lourens Petrus Haring afkomstig uit Veghel, die sinds twee jaar aan de school verbonden is, volgt hem op in 1874. Hij is naast zijn onderwijzersakte ook in het bezit van de akten Fransch, Wiskunde en tekenen.

Verordening op het openbaar lager onderwijs Veur, den 31 juli 1860. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Hij zal een jaarsalaris van 760 gulden ontvangen en fl 30 voor het schoonhouden van de school. Voorts worden in de openbare school van Veur Arie Gijsbertus Audier aangesteld als hulponderwijzer voor fl. 450 per jaar, en de kwekelingen Petrus Wensveen, Petrus Sablerolle, Dirk den Baars die een toelage van fl 60 krijgen. Schoolgeld wordt niet geheven; alleen kinderen afkomstig uit andere gemeenten moeten maandelijks 50 cent betalen. De werkwijze van Haring wordt gewaardeerd en in 1877 ontvangt hij een gratificatie van fl 100 als 'erkenning zijner diensten'.

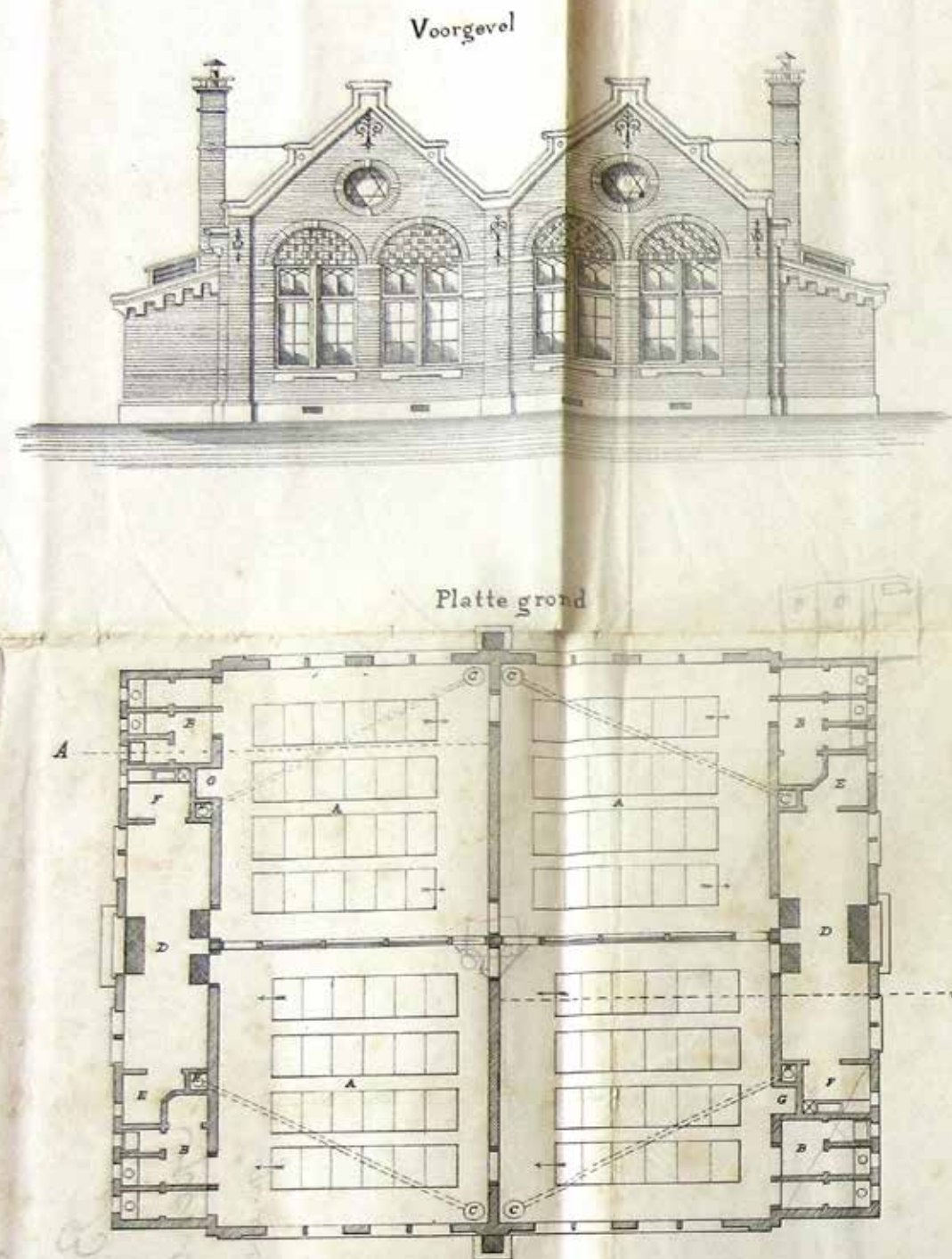
* NIEUW SCHOOLGEBOUW AAN DE VEURSE STRAATWEG

Bij de voorbereidingen voor de invoering van de nieuwste schoolwet in 1878 wordt opnieuw extra aandacht geschonken aan de bouw en inrichting van de lokalen waarin openbaar lager onderwijs gegeven wordt. Vooral in het belang van de gezondheid worden gedetailleerde regels vastgesteld die door de schoolopziener op de naleving gecontroleerd moeten worden. In Veur wordt in het kader van deze regelingen een felle briefwisseling gevoerd tussen B & W en schoolopziener mr. A. Kerkdijk over de slechte toestand van het gebouw uit 1838. Hij blijft aandringen op verbetering van de geconstateerde gebreken en bezoekt bij gebrek aan tijd het schoolgebouw op zondag om de zaken te bespreken. De commissaris van de Koning dreigt het gebouw af te keuren als B & W voor 26 maart 1877 geen maatregelen hebben genomen.

* Het duurt iets langer, maar op 9 febru-

ari 1878 wordt een bestek, tekeningen en een begroting ingezonden. Deze zijn echter gebaseerd op de wet van 1857 en dat zorgt voor nieuwe vertraging. Uiteindelijk koopt de gemeente een strook grond in Veur van 1000 m² van de heer Boonekamp op de landscheiding tussen Rijnland en Delfland en maakt architect Jacob Isaac Waning een nieuw ontwerp voor een school voor 192 kinderen met alle daarbij behorende werken. Het schoolgebouw bevat vier lokalen elk voor 48 leerlingen met privaat (toiletten), portaalinrichtingen, schoolameublement en een overdekte speelplaats achter de school. De reacties van schoolopziener dr. A.F. van Aken en de Rijksbouwkundige J. van Lokhorst zijn positief, het plan voldoet aan de eisen, maar er moet toch nog iets bezuinigd worden. De openbare aanbesteding op 21 april 1882 wordt gegund aan de laagste inschrijver F.L. Groenewegen voor fl 19.073. Gedeputeerde Staten geven toestemming voor het lenen van een bedrag dat in 43 jaar afgelost moet worden. De bouw verloopt voorspoedig en de school kan in 1884 in gebruik worden genomen. De oude openbare school en de onderwijzerswoning is bij een openbare verkoping in juli 1883 verkocht. Uiteindelijk is het nieuwe schoolgebouw ondanks de trage voorgeschiedenis een stevig en duurzaam gebouw gebleken dat decennialang door de karakteristieke gevel een deel van de sfeer aan de Veurse Straatweg heeft bepaald.

Tekening voorgevel en plattegrond schoolgebouw 1882. (Bron: gemeentearchief Leidschen-dam-Voorburg)

Notaris D. K. J. SCHOOR te Voorschoten, zal te Veur in het Koffiehuys van den Heer HALVERHOUT, bij opbod op Dinsdag 27 Mei 1884 en in het Koffiehuys van den Heer van HAASTEREN, bij afslag op Dinsdag 3 Juni 1884, telkens des avonds te 7 uren, publiek **verkoopen**: Een goed onderhouden HUIS met ERF en TUIN, benevens een groot Loeaal, zijnde de voormalige openbare School met Onderwijzerswoning, alles bij elkander gelegen te Veur aan den Straatweg, Kadaster Sectie B, Nos 1224 en 1225, te zamen groot 4 aren, 82 centiaren, benevens een oostelijk gedeelte van No. 1226. Te bezichtigen op Maandag 26 Mei van 's middags 12 tot 4 uren. Alles breder bij biljetten omschreven. Nadere Informatie zijn te bekomen ten kantore van voornoemden Notaris SCHOOR te Voorschoten, alwaar op alle werkdagen tusschen de veiling en den afslag verhoorjngen kunnen worden gedaan, tegen één vijfde der verhoogaam.

Openbare verkoop van de voormalige openbare school met onderwijzerswoning in mei en juni 1884 notaris D.K.J. Schoor.

MEESTER HARING EN EEN NIEUWE RK MEISJESSCHOOL IN LEIDSCHENDAM

Kort na de benoeming van Laurentius Petrus Haring in 1874, worden door het kerkbestuur van de Petrus- en Paulus parochie plannen gemaakt voor de bouw van een nieuwe kerk en pastorie tussen Het Eiland en de Damstraat bij de Vliet. De katholieke kerk die ontworpen is door architect Evert Margry wordt in 1880 in gebruik genomen. De muzikale meester Haring heeft goede relaties met bouw-pastoor A.H.J. Vos en wordt dan ook regelmatig gevraagd om met zijn jongenskoor vieringen op te luisteren.

In 1886 verandert de situatie voor de katholieke gemeenschap in Leidschendam enigszins door de bouw van het St. Jozefgesticht dicht bij die kerk en de komst van religieuze zusters Franciscanessen

van St. Lucia uit Rotterdam die het onderwijs aan kleuters gaan verzorgen en vanaf 1887 ook lager onderwijs aan katholieke meisjes. De consequenties hiervan zijn zichtbaar in de daling van het aantal meisjesleerlingen in de openbare lagere school in Veur in de jaren negentig van de 19e eeuw, terwijl het aantal jongens redelijk stabiel is gebleven. Het totaal aantal leerlingen daalt snel van 140 leerlingen in 1887, naar 110 in 1889 en 77 in oktober 1893, waarvan 63 jongens en 14 meisjes. Het is verder opmerkelijk dat het RK-kerkbestuur al in 1894 een grote donatie heeft gekregen voor de bouw van een katholieke jongensschool in Leidschendam, maar dat de oprichting van zo'n school, weliswaar om diverse redenen, pas in 1914 serieus is aangepakt en in 1916 in de vorm van de St. Wilibrordusschool aan de Damlaan is gerealiseerd. Het gerucht ging dat de pastoors hebben gewacht tot de pensionering van de heer Haring in 1914 omdat zij hun organist en de dirigent van het jongenskoor niet wilden missen, maar bewijzen hiervoor zijn niet gevonden.

SCHOOLREISJES, LEERPLAN EN LESROOSTER ROND DE EEUW-WISSELING

Meester Haring constateert dat te veel kinderen op te jonge leeftijd de school verlaten. Het schoolverzuim baart hem grote zorg en hij probeert met wisselend succes het aantal vroegtijdig schoolverlaters terug te dringen. Bij de invoering van de leerplichtwet die op 1 januari 1901 in werking is getreden voor kinderen van 6-12 jaar krijgt hij daarvoor extra legiti-

Overzicht leerplan, schooltijden en vacatiën jaar 1903. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Leerplan voor School

SCHOOLTIDEN:	DIENSTAG	WOENSDAG	DOENSDAG	VIJFDE	ZATERDAG
1. 8-12	12-1	1-4	4-12	12-1	1-4
2. 12-1	1-4	4-12	12-1	1-4	4-12
3. 1-4	4-12	12-1	1-4	4-12	12-1
4. 4-12	12-1	1-4	4-12	12-1	1-4

VACANTIEN:

1. De schoolvakantie van 1 tot 15 augustus.
2. De schoolvakantie van 1 tot 15 september.
3. De schoolvakantie van 1 tot 15 oktober.
4. De schoolvakantie van 1 tot 15 november.

AANTAL KLASSEN: 4

matie. Toch blijkt het in een agrarische gemeente als Veur moeilijk om in de zomermaanden de oudste leerlingen binnen de schoolmuren te houden. Velen maken legaal gebruik van het jaarlijks landbouwverlof of blijven gewoon weg van school om thuis op het land te helpen.

ⓘ Juni 1897 neemt de heer Haring het initiatief tot het maken van een schoolreisje naar Rotterdam en Dordrecht. Zeer veel leerlingen hebben zich daarvoor aangemeld en zullen zelf de kosten dragen, doch enkelen zouden om geldelijke

Klassenfoto openbare lagere school te Veur 1906. (Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

redenen moeten thuisblijven, 'hetgeen voor die kinderen erg te bejammeren is'. Meester Haring vraagt aan het gemeentebestuur 6 à 8 gulden om kinderen van onvermogenende ouders ook mee te laten

gaan. Het verzoek is toegestaan voor maximaal tien gulden.

Doordat het leerplan uit 1903 is bewaard, weten we dat de kinderen elke morgen

Ontvangen 26 Juni 1897 82° 100

Aan
Burgemeester en Wethouders
der Gemeente Veur.

myne
10.-
sofje van. Edelachtbare Heeren!
Dn 25 Juni 97

Naar aanleiding van een dringend verzoek
van enkele leerlingen heb ik een plan opgevat met de banden
hooftklas der school een reisje te gaan maken naar
Hollanden of Dordrecht. Hier vele leerlingen hebben zich daar
voor aangemeld en zullen zelf de kosten dragen doch enkele
zouden om geldelijke redenen moeten te huis blijven, hetgeen voor
die kinderen erg te bejammeren is. Daarom neem ik het liefst
de vrijheid U te verzoeken my van gemeentewege een klein
som (6 of 8 gulden) toe te staan, waardoor ik in de
gelegenheid zal zijn ook de onvermogenenden te laten mee
gaan.

In afwachting van Uwt beschikking, heb ik
hoogachtend de eer te zijn
Edelachtbare Heeren
Uw dienaar
L. P. Haring

Veur 25 Juni 1897

Brief aan Burgemeester en Wethouders der gemeente Veur 25 juni 1897. De hoofdonderwijzer de heer Haring vraagt een kleine vergoeding aan B&W van Veur, om enkele minderbedeelde kinderen alsnog mee te laten gaan op het geplande schoolreisje. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

op school moeten zijn van 9-12 uur en 's middags van 1 tot 3 uur, met uitzondering van woensdagmiddag. De meisjes hebben daarenboven elke namiddag, behalve op woensdag tot vier uur Nuttige Handwerken. Op woensdag- en zaterdagmiddag is er gelegenheid voor godsdienstonderwijs. Het leerplan bevat gedetailleerde informatie over het aantal uren dat wekelijks wordt besteed aan lezen, schrijven, rekenen, Nederlandse taal, aardrijkskunde, geschiedenis natuurkennis en de daarbij gebruikte boeken en handleidingen. Aparte aandacht wordt gegeven aan zingen, tekenen en aanschouwingsonderwijs met behulp van schoolplaten en voorwerpen. In de schoolbibliotheek zijn verschillende Jaargangen van het tijdschrift 'Voor het Jonge Volkje', 'De Kinderkamer' en leesboeken van bekende schrijvers zoals Andriessen, Louwerse en Chris van Abcoude.

Eerste leesboekje door M.B. Hoozeveen, Jan Ligthart en H. Scheepstra anno 1898

Letterdoosje van Hoozeveen anno 1910.

OPVOLGING DOOR K. LAMBO IN 1916

In mei 1914 viert de heer Haring zijn veertigjarig Ambtsjubileum. Ter gelegenheid daarvan ontvangt hij een gratificatie van 100 gulden. In 1916 gaat hij met pensioen. Zijn opvolger als hoofd der school is Kornelis Lambo, geboren in 1881 in Helvoetsluis en de laatste jaren werkzaam als onderwijzer in Moerkapelle. De heer Lambo maakt tijdens zijn ambtsperiode veel wisselingen mee in de organisatie van de openbare school in Veur.

De eerste jaren verlopen vrij rustig, hoewel het leerlingenaantal nog verder terugloopt door de opening van de katholieke jongensschool St. Willibrordus aan de Damlaan in 1916. Het onderwijs is door het geringe aantal leerlingen van verschillende leeftijdsgroepen niet zo traditioneel klassikaal zoals op zoveel andere scholen in Nederland gebruikelijk is in die tijd. In de avonduren geeft de heer Lambo nog herhalingslessen voor oud-leerlingen die de school al verlaten hebben en overdag aan het werk zijn.

ZWART & PARTNERS

Zwart & Partners Network Notarissen
Van Ruysdaellaan 41
2264 TK Leidschendam-Voorburg

T (070) 320 05 00
kantoor@zpnn.nl
www.zpnn.nl

OK2PRESS

HUISSTIJLEN • PRE-PRESS • DRUKWERK

070 413 00 30 | WWW.OK2PRESS.NL

Hij ontvangt hiervoor een extra beloning van fl 25 per jaar tot in 1923 deze herhalingschool is opgeheven. Verder is hij zeer actief in allerlei commissies in de gemeente zoals de commissie tot wering van het schoolverzuim en is hij betrokken bij de organisatie van lokale feesten in de dorpen Stompwijk en Veur.

*ORGANISATIES VAN HET OPENBAAR ONDERWIJS IN VEUR EN STOMPWIJK

Niet alleen in Veur, maar ook in de openbare school aan de Delftsekade in de gemeente Stompwijk bij de Leidschendam is het aantal leerlingen aan het einde van de 19e eeuw en het begin van de twintigste eeuw sterk teruggelopen door de stichting van katholieke en protestants-christelijke scholen. Op 1 oktober 1922 besluit de gemeenteraad van Stompwijk dat het noodzakelijk is het openbaar onderwijs te moderniseren door de school aan de Delftsche Kade te Leidschendam met 86 leerlingen op te heffen en samen te voegen met de openbare school aan de Prinses Julianaweg in Veur met ca 60 leerlingen. De gemeenschappelijke openbare school zal worden gevestigd in het gebouw aan de Prinses Julianaweg in Veur. Om financiële redenen wordt de uitvoering van het besluit om de openbare school aan de Delftsche Kade op te heffen twee jaar uitgesteld om eervol ontslag van de heer G.P. Loeber mogelijk te maken, vanwege het bereiken de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar en het voorgenomen huwelijk van de onderwijzeres mej. J.M. Verhoog. De nieuwe gemeenschappelijke openba-

re school van Veur en Stompwijk zal in 1924 bezocht worden door 150 leerlingen zodat vier leerkrachten aan de school verbonden zijn, inclusief het hoofd der school K. Lambo, die op 14 november opnieuw is benoemd. Het schoolgebouw in Veur wordt geschilderd en opgeknapt door aannemer A.M. Haagen voor fl 7.125. Er zijn nieuwe boeken en moderne leermiddelen aangeschaft.

In 1928 telt de nieuwe openbare lagere school gemiddeld 115 leerlingen. De kosten bedragen in totaal fl 1695,08 dat is gemiddeld fl 19,17 per leerling. Deze bedragen moeten door de gemeente op basis van artikel 101 van de lager onderwijswet, door de gelijkstelling van het openbaar en bijzonder onderwijs, sinds 1917 betaald worden aan de besturen van de bijzondere scholen. Het betreft de RK Jongensschool St. Willibrordus met ruim 300 leerlingen, de RK Meisjesschool St. Jozef met 282 leerlingen en de School met de Bijbel met 157 leerlingen. Dit betekent een welkome aanvulling op het budget van de scholen voor bijzonder onderwijs, maar een grote uitgave voor de gemeente.

OPHEFFING VAN DE OPENBARE SCHOOL IN 1941

In de loop van de jaren dertig loopt het leerlingenaantal op de openbare school steeds verder terug van gemiddeld 76 in 1935 naar 65 naar 1937 en 44 in 1939. Inmiddels is aan de Westvlietweg 42 in het begin van de jaren dertig een nieuwe openbare school gestart. Deze ligt echter te ver weg van de dorpskernen en heeft

Van Arembergelaan 74
2274 BW Voorburg
Tel 070 322 22 69
info@brixmakelaars.nl

UW LOKALE SPECIALIST
IN WONEN EN BEDRIJFS
ONROEREND GOED

Het aangewezen kantoor
voor topkwaliteit en service bij:

- ✓ Verkoopbegeleiding
- ✓ Aankoopbegeleiding
- ✓ Verhuurbemiddeling
- ✓ Beheer
- ✓ Taxaties

www.brixmakelaars.nl

besluit tot opheffing van de O. L. school
Prinses Julianaweg, per 1 April a.s., onge-
vraagd eervol ontslag te verleen en aan het
hoofd, den heer K. Lambo en de onderwij-
zeres mej. H. C. Segaar, werd goedgekeurd.

Bericht 12 april 1941 besluit tot opheffing van de O.L. school aan de Prinses Julianaweg.

daarom eveneens te weinig leerlingen. De gemeenschappelijke openbare school aan de Prinses Julianaweg zou kunnen blijven bestaan als binnen een straal van 4 km geen andere openbare school is. Er kan geen gebruik gemaakt worden van een ontheffingsregeling omdat slechts enkele kinderen op meer dan 4 km afstand wonen van de Westvlietwegschool. Na uitvoerige discussies besluit de gemeenteraad op 21 december 1939 om de openbare lagere school aan de Prinses Julianaweg nog een jaar na 1 april 1940 in stand te houden. Acties van betrokken ouders en de afdeling van de vereniging voor Volksonderwijs richting Provinciale Staten hebben geen effect. Per 1 april 1941 wordt de gemeenschappelijke openbare lagere school in Veur opgeheven. De kinderen worden geacht voortaan naar de openbare school aan de Westvlietweg te gaan, maar dat is in de praktijk niet haalbaar gebleken. Op 17 maart 1949 wordt de school aan de Westvlietweg door slechts 16 leerlingen bezocht. Het gemeentebestuur besluit deze school met ingang van 1 september 1949 ook op te heffen.

opend die tot de sluiting in 1981 gevestigd was in een fraai gebouw aan de Prins Bernhardlaan 13. Tussen 1954 en 1967 zijn in Leidschendam vier openbare scholen in nieuwbouwwijken gesticht (Prinses Marijke, Prins Willem Alexander, Prinses Margriet en Koningin Juliana) gevolgd door 't Lien in 1983. In dezelfde periode kwamen er vier protestantschrijstelijke scholen bij, acht rooms katholieke lagere scholen en De Vliethorst een rk school voor speciaal onderwijs. Een boeiende tijd, zeker als men de twintig kleuterscholen meetelt die tot 1985 zijn opgegaan in vorming van basisscholen. De meest recente ontwikkeling is de samenvoeging van openbare en katholieke scholen in 2007 in ATB De Springplank in Prinsenhof en De Wegwijzer in 2010. Steeds opnieuw zijn er verschuivingen in het lokale onderwijslandschap met andere boeiende verhalen.

Marry Remery-Voskuil

TOT SLOT ZEER BEKNOPT ENKELE RECENTE ONTWIKKELINGEN

Vijf jaar later wordt in september 1954 een nieuwe openbare lagere school ge-

COMMOTIE IN DE HERBERG SCHAKENBOSCH: 'VERBRAND DEN BLIKSEM'

Oude publicaties uit de 18e eeuw laten ons een beeld zien van een sluimerende en soms opblaiende strijd tussen Oran- gisten en Patriotten. Zo speelt een bijzon- dere zaak zich in 1784 af in Leidschen- dam. De patriottische houtkoopman en eigenaar van de houtkoperij Windlust in Veur, Jan Anthonij Prijn, heeft zich op 14 november 1784 laatdunkend uit- gelaten over Stadhouder Prins Willem IV. Dat schiet de aanwezige Oranjegezinden in het verkeerde keelgat. In 1784 heet dat zo: '...in de gemeenen haard van de Herberg Schakenbosch onder Veur in daden of ongepermitteerde gezegden minachtend uitgelaten over printjes van de Begrafenis van Stadhouder Prins Wil- lem IV en van Zijne Hoogheid, liggende op een Paradebed.' Daar wordt over ge- publiceerd, het was belangrijk dat boos- wichten bekend worden. Dat gebeurt in het Oranjegezinde weekblad uit 1785: de 'Stillegger of afgehuurde Haagse en Leid- se Trekschuijt en de 's-Gravenhaagsche en Rotterdamsche postwaagen.' Daarin vertelt de Oranjegezinde heer Attamen, gezeten in de trekschuit aan de kapitein/

postmeester wat zijn uitlatingen alle- maal te weeg gebracht hebben.

In de herberg waren ook aanwezig Frans Bol, knecht van Prijn, de heer Hermanus Valkenburg en zijn knecht Steven Aalber- sen uit Leiden, Maarten Zijdelbos en de huisvrouw van Klaas Wassenaar. Na een aantal borrels gaan ze huiswaarts, maar vergeten hun jassen mee te nemen. Een half uur later komen ze terug en drin- ken dan nog een aantal borrels en een kan of twee bier. Ze zien die printjes van twee duiten per vel die door de kinderen van de kastelein van de Herberg - Mat- thijs Sluijmers - zijn uitgeknipt en op- gehangen aan de schoorsteenmantel. De tekst wordt hardop voorgelezen door de knecht van Prijn, Frans Bol. Daarna zou Prijn gezegd hebben: 'Verbrand den Bliksem!'. Ook Valkenburg zou dit gezegd hebben en wierp de prentjes in het vuur. Verschillende getuigen verklaren later onder ede voor baljuw en schout van Veur dit alles te hebben gezien en ge- hoord.

Advertentie Hollandsche historische Courant 19 maart 1785.
(Bron: digitale krantencollectie Delfher)

Het opgebaarde lichaam van prins Willem IV Karel Hendrik Friso (1711-1751) in de paradezaal.
(Bron: fotocollectie Haags gemeentearchief HGA 004018496 gr.B 871)

Op 18 maart 1785 adverteert een veront- waardigde Prijn in de Hollandsche histo- rische Courant, dat het hele verhaal niet waar is: 'de gezegden zijn te laag om ze te noemen'. Hij vindt zichzelf een rechtge- aard Nederlander en de verspreiders van de geruchten zijn 'eerrovers en laste- raars'. Hij belooft een premie van 30 du- katen beloning voor degene die hem van de onwaarachtigheid kan overtuigen.

Deze advertentie werd gelezen door Ni- colaas Cornelius de Stoppelaar, vrijheer der Hoge en vrije en lage Boeckhorst (ge- hucht onder Noordwijkerhout). Mr. Nico- laas Cornelis de Stoppelaar had in 1772 de Hooge Heerlijkheden van de Hooge en de Vrije en Lage Boeckhorsten gekocht van de Prinses Rubempre, gravin de Me-

dode. In zijn miniatuurstaatje was hij een soort verlicht despoot en actief om het welzijn en veiligheid van zijn 40 - 50 onderdanen in de Vrije en Lage Boeck- horst te bevorderen. Ook is hij notaris bij het Hof van Holland in 's-Gravenhage.

Hij krijgt het gebeurde van diverse men- sen bevestigd. De Oranjegezinde De Stop- pelaar is door de affaire uiterst gekwetst. Op 21 maart 1785 heeft 4 getuigen be- schikbaar die het op 14 november 1784 hebben gehoord en gezien. Hij eist dat Prijn de doldrieste advertentie herroep. Gebeurt dit niet dan moeten de gemaak- te en nog te maken schade en kosten verhaald worden. De Gerechtsbode moet aan het werk en de eis overbrengen: binnen drie maal 24 uur de beloofde 30

dukaten, die Prijn zo genereus heeft beloofd, betalen. Deze zijn dan voor de Armen of andere particuliere behoeftigen.

Oranjegezinde vrienden hebben voor De Stoppelaar een gedicht geschreven:

Geluk, mijn trouwe vriend,
gij die niet schroomt te zijn,
Een minnaar van den Vorst,
een hater van 't fenijn!
Gij die den snooden Guit,
zijn boose Boevestukken
Wil zetten regt betaald,
omdat hij snood liet drukken,
Dertig dukaten tot een
premie in de krant!
Wat scheeld dien snoode boef
in zijn Patriots verstand?
Die de Verd...s al van de Vorst
gaat drinken,
Om reeden, dat hij is een snood
en monsterdier,
Een hater van zijn Vorst,
een Stookebrand in 't Vier.
En wij! Wij schroomen in uwe
naam te verbreiden
Gij die 's Volks Vorst bemind
en geen Onrecht kund lijdén.
Vaar voort in uwe plicht, God zal
uw bijstand zijn,
Tot dat geen zon meer is of
lichtend maaneschijn.

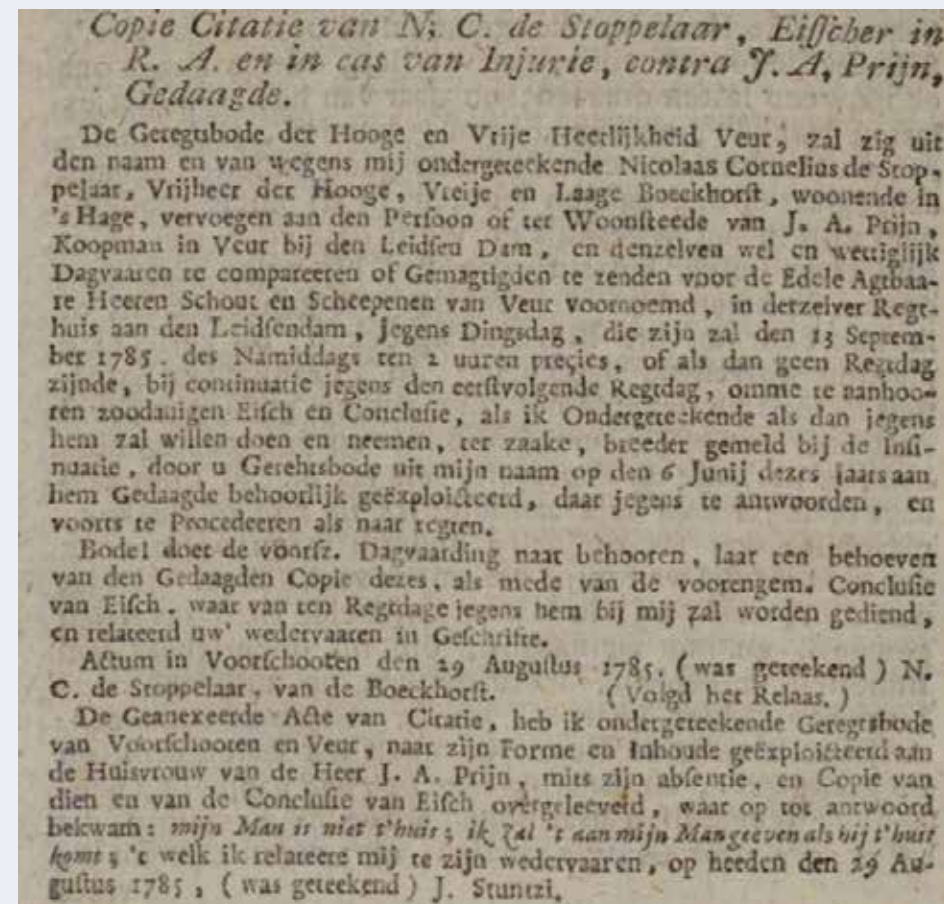
De Stoppelaar – een groot bewonderaar van de Prins – verzoekt de Postwagen-redacteur in augustus 1785 over deze zaak geen verdere berichtgeving te doen. De zaak moet nog voor de rechter komen. Hij laat de beoordeling en het gedrag van Prijn over aan degene die justitiële handhaving en het Recht der Hoge Overheid is opgedragen.

In die tijd gaat men flink te keer tegen Prijn. Een ingezonden artikel in de Postwagen daarover:

‘Mijnheer! Ik bedanke u voor de recommandatie en agting, welke Ued. voor ons bezielt, dog aangaande eene vrage tot Antwerpe, deze konne wij in lange nog niet sturen, want wilden wij alle de toegezonden stukken op den tyd bezorgen, zoude wij nog wel twee wagens moeten aanschaffen, en daar hebbe ik geen zin in. Egter zodra Ued. mij de beloofde stukke van de regtgeaarde Vaderlander Prijn, woonende onder Veur aan de Leydschendam toezend, zullen wij niet mankeere dezelfde dadelijk ter plaatze uwer begeerte te bezorgen, om te toone welke Achabbe, Judasse, Neerroos etc. er onder die zwarte leuze schuile.’

Prijn wordt regelmatig genoemd als ‘welkendend’ mens (d.w.z. patriottisch). Allen die op zijn werf of plaats komen en niet weldenkend zijn, moeten er af blijven. ‘Dit zijn toch ‘s mans eigen gezegden geweest aan des zelfs nabestaanden en vrienden ten dage van die Grote Revue’. Deze boodschap richtte hij onder andere aan zijn neef Dekker. Doch deze keerde zich om en antwoordde: ‘van achteren ziet gij mij voor het laatst’. Hij is niet alleen weldenkend maar ook ‘rezzondabel’, zoals gebleken bij de Leidschendamse Kermis. Daar trakteerde hij al zijn spitsbroeders bij een kraam op broedertjes (soort poffertjes). Daar hebben ze zich zo enthousiast vermaakt met springen en dansen, dat velen dachten dat er een ‘attakke op Lilliput’ werd gedaan. Heel

Amsterdamsche en Leydsche post-waagen 29 augustus 1785.
(Bron: digitale krantencollectie Delpher)

Leidschendam sprak er schande van. Zo werd ook beweerd dat de Vrijburgers na een bezoek aan Prijn een boer, zijn vrouw en een oude heer op de openbare weg in Veer hebben mishandeld.

Op 29 augustus 1785 stuurt De Stoppelaar de gerechtsbode van Veer, J. Stunzi naar Prijn. Hij dagvaart hem om 13 september de conclusie van eis aan te horen ten overstaan van Schout en Schepenen van

Veer en verder te procederen.

De vrouw van Prijn neemt de stukken in ontvangst. Als Prijn ervan verneemt, reageert hij: ‘Ik hoor en ik zie’. De zitting wordt op 13 september 1785 gehouden voor de Schout en Schepenen van de gemeente Veer in het ‘Regthuis aan den Leidschendam’ (pand van de voormalige herberg de Zwaan). Eiser is de genoemde N.C. de Stoppelaar. Als advocaat staat de

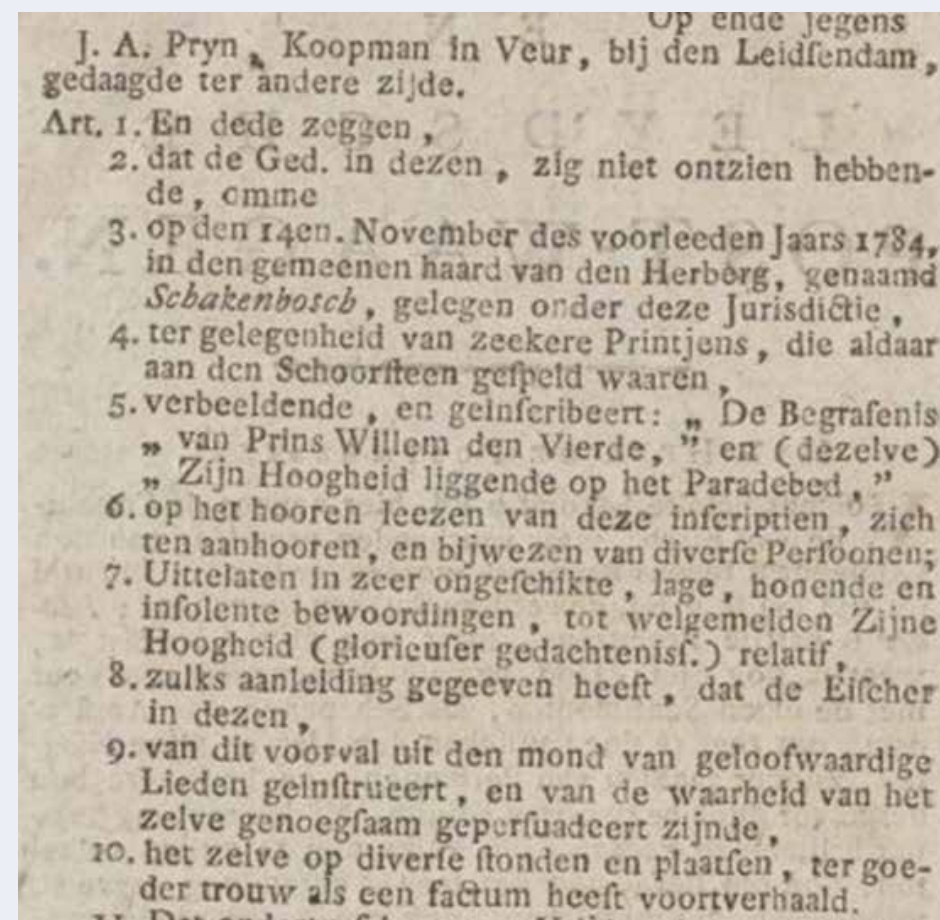
Amsterdamsche en Leydsche post-waagen 13 september 1785.
(Bron: digitale krantencollectie Delpher)

bekende Mr. Willem Bilderdijk is als advocaat vermeld. Deze stond erom bekend voor zwakkeren op te komen, zelfs als overtuigde orangist verdedigde hij ook patriotten. De Stoppelaar eist de belofte 30 gouden dukaten op en een vergoeding aan de armen van duizend zilveren ducats, of zoveel meer of minder als de Edelachtbare Vierschaar zal oordelen. Over deze affaire in de Herberg heeft Pryn in die tijd ook een aanvaring gehad

Hoogtij van Kerstmis zelfs bij de pastoor te zijn geweest om te biechten en communie te doen. Deze weigert de absolutie omdat men een ander niet in het verdriet mag brengen met een verkeerde getuigenis en stuurt hen weg met de woorden 'dan kan ik je niet helpen'. Matthijs Sluimers, zijn huisvrouw Johanna Ooykaas, Zijdelbos en Jan Koster verklaren in januari 1786 onder ede en uit liefde voor de waarheid voor de Schepenen van Veur

met zijn meesterknecht Frans Bol, hij zou zelfs zijn sabel hebben getrokken. Deze laatste wilde met alle geweld 'op de verdoemenis' van de Prins drinken, doch Pryn zou dit hebben belet. Anderen zeggen dat Bol wilde drinken op de gezondheid van de Prins. De ruzie doet de zaak geen goed. Frans Bol is immers behalve zijn knecht op de zaagmolen ook getuige in het proces. Pryn heeft hem daarna weggejaagd van de molen. Waarbij Bol wenst dat de duivel hem zo aan zoveel stukken mocht slaan als er duivels in de hel waren. Toch is dit later bijgelegd. Bol is in genade aangenomen en weer meesterknecht op de zaagmolen.

Enkele getuigen van De Stoppelaar schijnen met

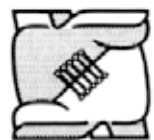
Amsterdamsche en Leydsche post-waagen uit 1785. (Bron: digitale krantencollectie Delpher)

dat zij gehoord hebben: 'Verbrand den Bliksem'. Maar zij geven aan niet zeker te weten of dit door Pryn of Valkenburg is gezegd. Naar men zegt heeft dat verhoor meer op een inquisitie geleken: "hebben de lieden in de herberg gestaan of gezeten, links of rechts van de schoorsteen, waar stond men toen er werd gesproken; was Baron A J Torck aanwezig en zo ja wat hij heeft gedronken en hoeveel heeft hij betaald?"

Uiteindelijk herroept Pryn de advertentie en geeft toe dat De Stoppelaar een braaf, eerlijk en vredig man is. De uiteloofde 30 dukaten moet Pryn aan De Stoppelaar betalen. Over de vergoeding aan de armen wordt in de kronieken niet meer gerept.

Albert de Jong

Al drie generaties...

Frans Aarts

schoenen, reparatie en podologie

registerpodoloog

Damlaan 52 • 2265 AP Leidschendam
070 - 327 43 52

fransaarts-schoenen@ziggo.nl

www.limonadefabriek.com

DE GESCHIEDENIS VAN DE WEEKMARKT IN LEIDSCHENDAM

Iedereen kent de weekmarkt bij het winkelcentrum Leidsenhage.

Maar voor het ontstaan van de eerste weekmarkt in Leidschendam moeten we toch naar een andere plek.

Op dinsdag 29 april 1958 opent de toenmalige burgemeester van Leidschendam de heer Banning op het Damplein de eerste weekmarkt. De markt met 30 kramen trekt veel uiteenlopend publiek. Het Damplein is dan nog een open plein. Een jaar later wordt de eerste paal geslagen

voor de flatwoningen en winkelpanden aan het Damplein.

Zowel het winkelend publiek als de marktkooplui zijn tevreden met deze markt. Maar als begin 1965 de meubeltoonzaal van Groenewegen (later Montel)

1958 de opening van de weekmarkt op het Damplein
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

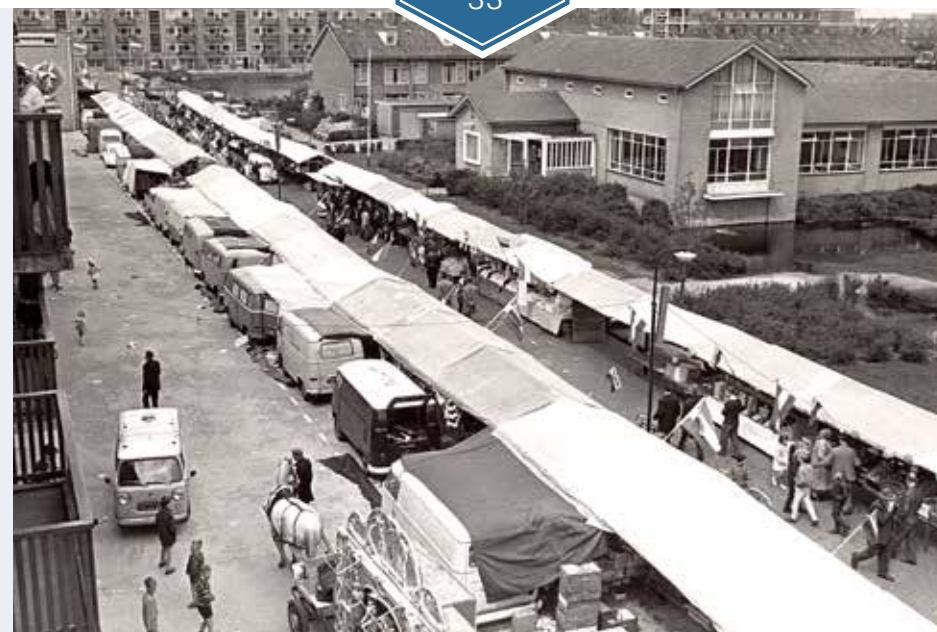
1961 de weekmarkt op het Damplein gezien in de richting van de Damstraat.
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

op het Damplein komt, moet de weekmarkt toch gedwongen verhuizen naar de Rijnlandstraat. De weekmarkt wordt daar in de zomer van 1965 door burgemeester Kolfschoten geopend.

De publieke belangstelling voor de weekmarkt op de Rijnlandstraat voldoet niet aan de verwachting. Na een aantal jaren was de loop er wel een beetje uit. De marktkooplui komen met het plan om

De officiële opening van de weekmarkt in 1965 door burgemeester Kolfschoten in de Rijnlandstraat.
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

De 'nieuwe' weekmarkt in 1965 in de Rijnlandstraat met draaiorgel.
(Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

begin jaren 7 te verhuizen naar het pas gerealiseerde winkelcentrum Leidsenhage. Na veel aandringen (de burgemeester was in eerste instantie tegen de komst van de markt) en het aanbieden van een petitie gaat het gemeentebestuur toch overstag. En zo krijgt de weekmarkt in 1973 een mooie plek op het parkeerterrein aan de zijkant (Noordsingel kant) van het winkelcentrum. Hier is nu het parkeerdek gesitueerd. Dit was een groot succes en het winkelend publiek komt massaal naar de markt.

OP DE MARKT LOOP NIET ALLEEN PUBIEK MAAR ER IS OOK EEN MARKTMEESTER.

Hij zorgt voor de verdeling van de marktkramen aan de marktkooplui, zij krijgen een standplaats toegewezen. Bij afwezigheid wordt de vrije plek verdeeld/ verloot

onder de 'meelopers'. Dit zijn markt-kooplui zonder een vaste standplaats. De marktmeester zorgt ook voor orde op de markt. Bij een eventueel conflict is hij het aanspreekpunt. Het sociale contact is op de markt erg belangrijk. In 1988 bestond de weekmarkt 30 jaar, en dat werd groot gevierd met diverse aanbiedingen en een kleurwedstrijd voor de kinderen. Het aantal marktkramen is inmiddels uitgegroeid van 30 (op het Damplein) naar ruim 130 kramen in het winkelcentrum.

De weekmarkt is op de locatie Leidsenhage diverse keren verhuisd. Begonnen op het parkeerterrein aan de Noordsingel eerst naar het parkeerterrein aan de Berberis en nu vinden we de marktkooplui wat verder weg naast de tijdelijke Jumbo en het Fletcher hotel aan de Weigelia.

1973 De weekmarkt in het winkelcentrum Leidsenhage. (Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

HET HOUDEN VAN (WEEK) MARKTEN IS AL VELE EEUWEN OUD.

Het woord 'markt' komt van de Latijnse woorden mercatus en mercari, in de betekenis van markt, respectievelijk handel drijven. De eerste Nederlands markt werd waarschijnlijk in de Hanzestad Zwolle gehouden. De marktrechten dateren al uit het jaar 1040. Men dankte de markten vaak aan soldaten die vers voedsel en drank nodig hadden. Ook in andere grote steden zoals Maastricht en Deventer, Bergen op Zoom en waarschijnlijk ook Voorburg zag je dit soort markten steeds vaker. In de 12 eeuw kreeg de kerk vaak het recht om jaarmarkten te organiseren, deze werden vaak gecombineerd met een kermis.

MAAR OOK DICHTER BIJ.

De paardenmarkt in Voorschoten is ook al ruim 800 jaar oud. De officiële marktrechten werden verleend door de graaf van Holland Floris V in 1282. De ambachtslieden en boeren kochten en verkochten hun producten zoals melk, eieren, tarwe, brood, kaarsen. Er was voedsel genoeg. Er waren geen aardappelen, sperziebonen of bananen want die bestonden in Nederland niet in de Middeleeuwen. Pastinaak was een bekende groente. De markt was door al zijn bedrijvigheid duidelijk het middelpunt van de stad of dorp. Het oudste stuk in het gemeentearchief over een markt in Veur is een document uit 1830. Met daarbij de omschrijving van de aard der ker-

De weekmarkt in winkelcentrum Leidsenhage in 1973
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

mis of markt De aanvraag duur en einde met vermelding van de juiste tijd Aanwijzing zo mogelijk van de oorsprong. Namen en voornamen der beambten met het toezigt enz. belast.

de wand? Want kan een weekmarkt nog wel concurreren tegen de groot winkelbedrijven in het toekomstige winkelcentrum 'Mall of the Netherlands'. Of gaat dit stukje historisch erfgoed definitief voor een volgende generatie ten onder aan bestuurlijke besluitvorming.

De weekmarkt in Leidschendam bestond in april van dit jaar 60 jaar. Het is een stille verjaardag geworden, een teken aan

Idsard Bosman

Het betreft hier een opgave der, gedurende het jaar 1830, te houden jaarmarkten, kermissen, paardenmarkten, koe-schapen en leer-kaas en andere markten hoe ook genaamd.
(Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Maaltijden - Traiteur - Catering

GEZOND

Damstraat 4 - Leidschendam
070-3204739 - www.vanrijnculinaire.nl

**HIER UW
ADVERTENTIE?**

ERFGOED LEIDSCHENDAM

Vraag naar de mogelijkheden!
info@erfgoedleidschendam.nl

OPGROEIEN LANGS HET TUINPAD VAN MIJN VADER

Johannes (Jan) Wilhelmus Olsthoorn neemt ons mee naar zijn jeugd in Stompwijk. Een verhaal over de boerderij van zijn opa en oma aan de Leidschekade en zijn geboortehuis aan de Venestraat 87. De familie Olsthoorn kent een lange geschiedenis in Stompwijk, zij hebben generaties lang hun brood verdiend als tuinder, landbouwer, melkboer en boterhandelaar. De betovergrootvader van Jan, Johannes Olsthoorn huwt op 27 januari 1838 te Wateringen met Maria Duijnesveld. Na hun huwelijk verhuisden zij naar Stompwijk, waar een jaar later in juli 1839 hun eerste dochter Maria Olsthoorn het levenslicht ziet. De familie Olsthoorn is na 180 jaar nog steeds verbonden met Stompwijk.

OPA EN OMA OLSTHOORN OP DE LEIDSCHENKADE 28

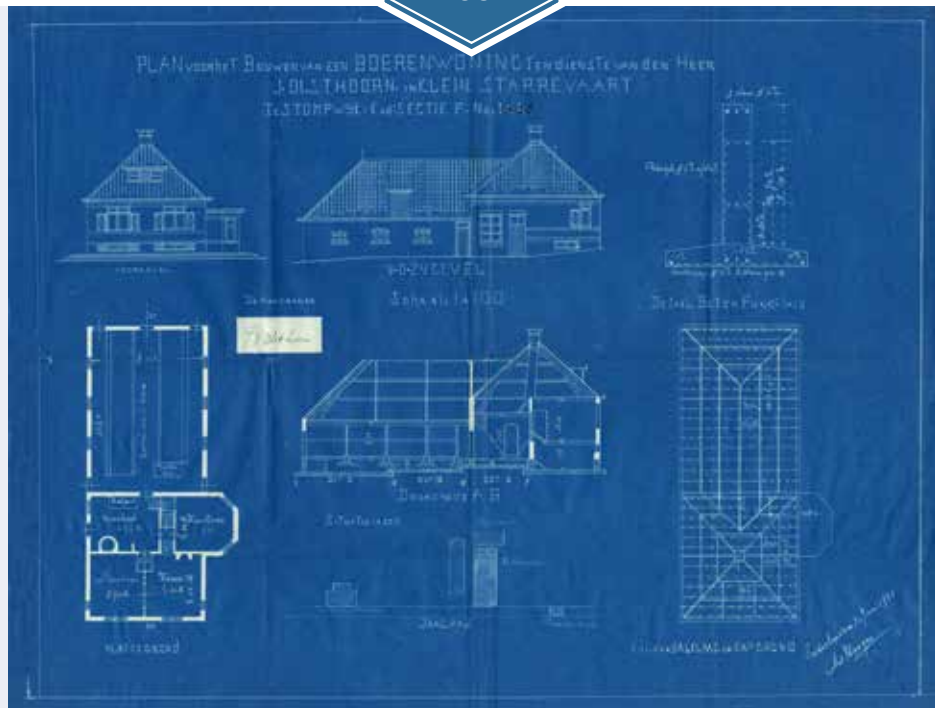
Johannes Jacobus Olsthoorn wordt geboren op 17 augustus 1873 te Stompwijk en wordt boterhandelaar en landbouwer. Hij huwt op 3 mei 1905 Elisabeth Spruit in Zoetermeer. Zij is geboren in Bleiswijk en haar vader was landbouwer van beroep. Ze gaan wonen in een oude boerderij aan de Leidschekade 28 in Stompwijk. De Leidschekade zal later in de tijd Leidse-kade gaan heten.

Opa Olsthoorn dient op 20 juni 1925 bij het gemeentebestuur van Stompwijk een

vergunning in voor het laten bouwen van een boerenwoning met koestal op het adres Leidschekade 28. De boerderij zal aan de voorkant bestaan uit een slaapkamer en een mooie kamer met twee kasten, met een daar achter gelegen boenhoek met welput en een huiskamer. Een trap leidt naar de slaapgelegenheid van de kinderen. Achter de boerderij komt een ruime koestal voor 21 koeien met een voederbak.

Enige jaren later, in 1933, zal aan de zijkant van het woongedeelte van de boerderij een melkwinkel worden aangebouwd. Deze melkwinkel van 4,5 x 3 meter met een toonbank en een stelling voor de benodigde producten was via een klein opstapje voor de klanten aan de straatkant bereikbaar.

Door de strenge wetgeving van de overheid aan het begin van de 20e eeuw, mochten veehouders de melk niet meer rechtstreeks vanuit de boerderij verkopen. Het hebben van een melkwinkel voor de verkoop werd hierdoor enigszins verplicht. In de etalage stond ter aankleding een houten blok boter en een koperen vaas van de 's Gravenhaagsche Melkinrichting De Sierkan. Omdat oma en de dochters geen mooie kleren hadden voor de verkoop in de melkwinkel, werd de melk gewoon - net als daarvoor - via

De originele bouwtekening bij de aanvraag voor het bouwen van een boerenwoning in opdracht van Johannes Jacobus Olsthoorn op 20 juni 1925.
(Bron: Bouwarchief gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

de stal of het achterhuis verkocht. Daar, waar de karmolen en de melkbussen stonden was de handel.

De vader van Jan, Nicolaas (Niek) Jacobus Olsthoorn wordt als oudste zoon, uit een gezin van acht kinderen op 23 februari 1906 geboren in het pand aan de Leidschekade 28. Niek groeit samen met zijn jongere broer Johannes Wilhelmus en zijn zes zussen op in de boerderij. Het was hard werken met weinig vrije tijd. De tuin en de verzorging van het vee vroegen de nodige aandacht.

Maar een paar keer per jaar was er sprake van een verzetje, zoals bij de jaarlijkse

kermis en de Vastenavond. Deze 'vette' dinsdag betekent het traditioneel einde van de carnavalsperiode.

Om middernacht is het feesten voorbij en begint men aan de veertigdaagse vastentijd tot het Paasfeest. Tijdens deze feestelijkheden was het niet ongebruikelijk dat mensen contact kregen met elkaar wat in enkele gevallen tot huwelijken leidde. Ook bruiloftsfeesten waren ontmoetingsplekken voor toekomstige levenspartners.

In de stal bij opa en oma is ook menig bruiloftsfeest gevierd. Als de koeien op het land stonden, werd de hele stal gron-

dig schoongemaakt en de muren gewit. Er kwamen rijen met lange tafels, en de stal werd feestelijk versierd.

Men ging ook vaak bruiloft vieren bij een uitspanning aan de Vliet. Het bruidspaar ging dan met koetsen naar het gemeentehuis en de kerk. Na de kerkdienst werd er koffie gedronken en geluncht. Met de koetsen ging men dan ergens 'opsteken', om vervolgens te gaan roeien of andere vermakelijkheden te zoeken. In de loop van de avond kwam men terug naar de uitspanning om vervolgens tot in de late uurtjes feest te vieren. Op het feest werden 'bruidstranen' geschonken. Het schenken van deze goudlikeur kent diverse betekenissen. De bruid nam met deze likeur symbolisch afscheid van haar jeugd en haar ouderlijk huis.

WONEN AAN DE VENESTRAAT 87

Niek Olsthoorn treedt in de Laurentiuskerk en het gemeentehuis te Voorschoten in het huwelijk met Alida Maria Hooijmans op woensdag 18 mei 1932. Na het huwelijk betrekken zij het pand aan de Venestraat 87. Het is aannemelijk dat de opa Olsthoorn het pand aan de Venestraat destijds voor zijn zoon Niek heeft gekocht. Het pand behoorde toe aan de weduwe van meester metselaar van Wijk.

Achter het huis was een grote werkschuur en een diepe welput, waaruit men met een lang touw en een emmer water kon halen. De jonge kinderen uit het gezin werden weleens bang gemaakt dat in deze put een bullebak leefde. Als de kinderen niet goed naar vader en

De Venestraat, gezien in de richting van het Sluisplein in 1910.
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

moeder zouden luisteren zou deze 'watergeest' uit de put komen. Een inpandige welput was vroeger op een boerderij vaak aanwezig om in de stal gemakkelijk aan water te kunnen komen. Maar het water uit deze welput werd door de familie Olsthoorn gebruikt voor de was.

De Venestraat met een draaiorgel in 1952, met links het pand aan de Venestraat 87.
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

In het r.-k. gezin Olsthoorn – Hooijmans, wordt in het huis aan de Venestraat op paaszondag 16 april 1933 Jan Olsthoorn geboren. Het gezin zou uiteindelijk gaan bestaan uit 8 kinderen. Het was voor moeder Alida Hooijmans even wennen in de Venestraat. Haar familie kwam van een ruime vrij liggende statige boerderij in Voorschoten.

De Venestraat was al vanaf het begin van de 20e eeuw een smeltkroes van bedrijvigheid. Paard en wagens trokken vol

beladen voorbij, het geratel van de karrenwielen was al van ver in de straat te horen. De drukke Venestraat was het doem van de carrosserie - en wagenmakers, bakkers, kruideniers, timmerlieden en aannemers, een smidse, een rijwielhandelaar en rijwielhersteller.

Maar er kwamen ook beroepen voor die we nu nog sporadisch kennen, zoals barbier, stoker, herbergierster, kuiper, koperslager, melkslijter, zakkenstopper of borstelmaker. Dit vond allemaal plaats in de relatief smalle Venestraat, waar de kinderen overdag nauwelijks de ruimte hadden om veilig op straat te kunnen spelen. Maar er werd natuurlijk toch gevoetbald. Jan heeft volgens eigen zeggen dagenlang gevliegerd op de Stompwijkse Achterweg (latere Nieuwstraat). 's Avonds na het eten werden er spelletjes gedaan

en liedjes gezongen. Je deed mee met touwtje springen en hoepelen en bokkie springen. De Venestaat was zo elke keer weer spannend. Er hing geen touwtje uit de brievenbus, iedereen ging via de smalle poort achterom. De buurt kende elkaar bij naam en toenaam.

Als in de jaren 50 het draaiorgel voorbijkomt is het compleet feest in de Venestraat. De kinderen zijn niet meer te houden en verdringen zich lopend of met hun step rond het door de straat trekkende orgel. Moeders kijken vanaf de deuropening hun kinderen na.

DE POLDER KLEIN STARREVAART / DE TUIN

Achter het huis aan de Venestraat lag de polder Klein Starrevaart. Deze relatief

kleine polder van 7 hectare vormden van oudsher het bezit van de Abij van Rijnsburg en werd eeuwen lang gebruikt voor het winnen van turf. In juni 1809 verleende het Hoogheemraadschap vergunning om de polder Klein Starrevaart te mogen bedijken en droog te malen. En zo kreeg deze oude veenpolder langzamerhand zijn nieuwe functie als landbouwgebied.

Het land van de polder Klein Starrevaart werd doorsneden door diverse kleine slootjes. De polder werd omringd door de eeuwenoude Smidssloot, welke vanaf het beginpunt van de Leidsekade (nu parkeerterrein met slagboom) achter de huizen van de Venestraat doorliep, om zo vervolgens samen te komen met het water van de Stompwijksevaart. De Smidssloot is in 1940 gedempt. In de pol-

Nicolaas (Niek) Jacobus Olsthoorn bij de lorie om de houten veilingkisten op te laden voor de veiling. Op de achtergrond zijn warenhuis in de polder Klein Starrevaart begin jaren 50.
(Bron: privé fotoalbum Jan Olsthoorn)

SLAGERIJ • EETERIJ
PIET SCHOLTEN

Damstraat 2c 2265 AG Leidschendam
070-3272843 - www.pietscholten.nl

sinds 1982
DE StooF
meubelmakerij
& showroom

Met liefde gemaakt

Meubelmakerij De StooF maakt de mooiste tafels, kasten en interieurs compleet naar wens.

Stompwijkseweg 18c, 2266 GE Leidschendam-Voorburg www.destoof.nl

Nicolaas (Niek) Jacobus Olsthoorn samen met een aantal van zijn zoons als hulptuinders bezig in de tuin in de polder Klein Starrevaart in het jaar 1952. We kijken hier op de achterzijde van de huizen aan de Venestraat. (Bron: privé fotoalbum Jan Olsthoorn)

der stonden de koeien en de paarden, de varkens en kippenschuren. De vader van Jan heeft net zoals zijn opa een stuk van deze polder gebruikt om er zelf te kunnen 'tuinen'. Er was naast de tuin van zijn vader ook een boomkwekerij.

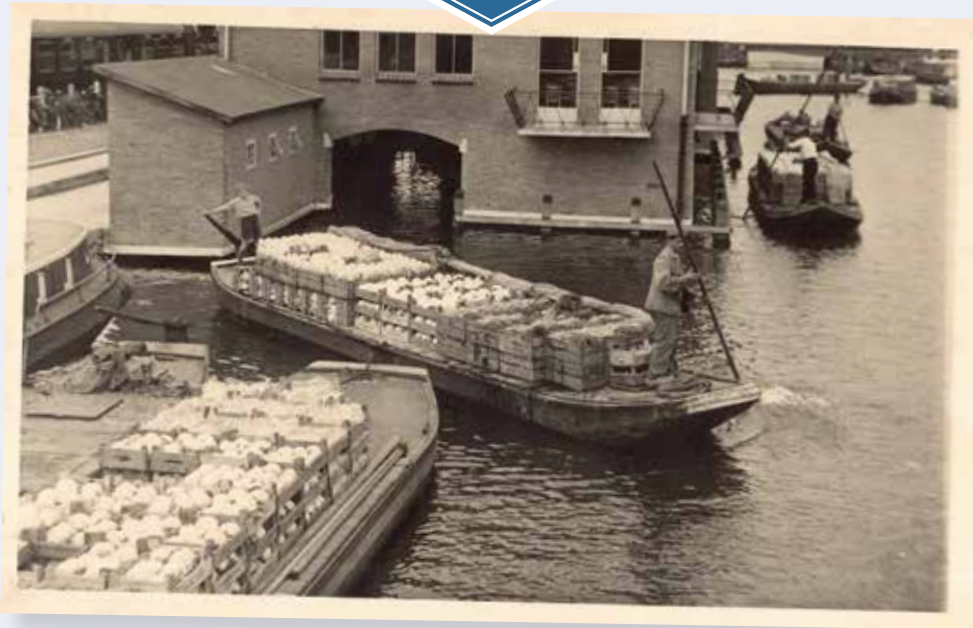
Op 18 oktober 1929 geeft de vader van Jan opdracht om een warenhuis (een kas) met 960 ramen op een betonnen voet te laten bouwen. Naast dit warenhuis teelde de familie Olsthoorn ook diverse groenten onder "platglas" op de koude grond. Het verwarmen van een warenhuis was een kostbare aangelegenheid en was destijds alleen weggelegd voor de 'grote' tuinders. Met een kolenkachel werden grote buizen met water die door het warenhuis liepen verwarmd.

Als de moeder van Jan in de tuin aan het tomaten plukken was, stond Jan in

de box altijd dichtbij. Zo kon zij met een gerust hart haar kleine spruit toch in de gaten blijven houden. Een aantal jaren later was Jan ook in de tuin, maar nu om op woensdagmiddag als hij vrij van school was de grassprietjes tussen de peen vandaan te halen. Volgens Jan een monsterklus. Jan heeft menigmaal op de kerkklok van de Petrus en Pauluskerk gekeken hoe lang hij nog moest plukken.

Op sommige plekken in de polder was er sprake van een strook kleigrond. Van de klei werden dan provisorisch knikkers gemaakt en zodoende konden de kinderen van het gezin Olsthoorn niet alleen beschikken over groenten maar ook over knikkers uit eigen tuin.

Voor het avondeten werd Jan in de wintermaanden weleens de tuin ingestuurd om boerenkool te gaan plukken. Een

De platte schuiten met de veilingkisten bij de Coöperatieve Veiling Veur en Omstreken
De voorste persoon in de platte schuit gebruikt een 'boom' om in de juiste richting te varen.
(Bron: privé fotoalbum Jan Olsthoorn)

koud klusje want de planten waren dikwijls nog bedekt met een laagje sneeuw of ijs.

De vader van Jan begon met het telen van rabarber. Deze van oorsprong uit Azië komende plant bracht volgens zijn mede collega tuinders voor verkoop op de veiling te weinig op. Maar de vader van Jan had er wel plezier in. Naast rabarber stond de tuin nog vol met komkommers, meloenen, tomaten, bonen, wortel, bospeen, andijvie, spruiten, sla en boerenkool.

De bospeen werd met een touwtje gebost en in de sloot schoongespoeld om zo in houten kisten klaargezet te worden voor de veiling. De veilingkisten werden vanuit de tuin op een lorrie richting de

Starrevaart gebracht, om zo de groenten op de klaarstaande platte schuit te plaatsen. Vervolgens liep de vader van Jan dan met een vaarboom* langs het water van de Starrevaart en linksaf een stukje de Vliet op.

** Een vaarboom is een lange stok of paal waarmee een schipper een platte schuit in ondiep water kan voortbewegen, dit kan zowel vanaf de (veiling) schuit zelf maar ook lopend vanaf het jaagpad. Het 'bomen' wordt ook vaak punteren genoemd.*

Hoewel de familie Olsthoorn qua aardappelen en groenten zelfvoorzienend was, werd er ook elk jaar een eigen varken geslacht. Het varken werd eerst naar de slager gebracht, waar het machinaal in tweeën werd gezaagd. Het varken

werd dan vervolgens op een laken in de schuur op de grond gelegd, en door oma Elisabeth Spruit en de ouders van Jan in één dag verwerkt. Een paar uur later hingen dan grote stukken spek in een kussensloop boven het bed van Jan op zolder. Tussen de dakspanten hingen de verschillende soorten worst zoals vleesworst en bloedworst.

Achter het huis stond een ton waar spek werd gerookt. Bijna alles van het varken werd door middel van verschillende bereidingswijzen gebruikt. De karbonades werden in Keulse potten bewaard. Door het bovenliggende vet konden de karbonades nog maanden worden bewaard.

Groente, zoals andijvie werd vroeger trouwens ook bewaard in Keulse poten. Voor het ontbijt aten de mensen vaak kaantjes met een beetje zout. Verder was er zure zult, spekvet en de poten en oren van het varken werden gebruikt voor de snert.

De tijd van de koelkast in de keuken bestond nog niet, deze zou pas in het midden van de 20e eeuw zijn intrede doen. Pas in 1960 beschikte 10% van de Nederlandse huishoudens over een koelkast.

Na het slachten van het varken was er voor de kinderen de varkensblaas, die opgepompt prima dienst deed als voetbal. Alles bij elkaar een rijk en voedzaam leven rond het einde van de jaren 30. Maar hier kwam in de beginjaren van de Tweede wereldoorlog snel verandering in.

DE GEVOLGEN DE TWEEDE WERELDOORLOG

De vanuit de Nederlandse overheidsdienst in 1934 ontstane Centrale Crisis Controle Dienst, later de Crisis Controle Dienst (CCD) hield toezicht op de handel in schaarse goederen. Dit met doel om zwart handel tegen te gaan. In dit kader werden ook regelmatig de veestapels bij de boeren gecontroleerd. Ook de ouders van Jan konden door deze maatregelen niet meer zo makkelijk een varken slachten. Beambten van deze dienst werden ook ingezet om de voedseltochten van de noodlijdende bevolking vanuit West-Nederland te controleren. Het op het platteland verkregen voedsel, zoals aardappels, spek of kaas, was dan niet in het kader van de voedseldistributie aangeschaft en werd daarom vaak in beslag genomen.

Jan Olsthoorn was net 7 jaar toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. De oorlogsjaren die volgden zouden een onuitwisbare herinnering in de rest van zijn leven achterlaten.

Als het thuis te onveilig werd, staken de inmiddels vier kinderen van de familie Olsthoorn uit veiligheidsoverweging de polder Klein Starrevaart over. Zo konden zij vanuit hun ouderlijk huis aan de Venestraat 87 bij het huis van opa en oma aan de Leidsekade 28 een veilig onderkomen zoeken.

De vader van Jan was op het land in de polder aan het werk toen hij hoorde dat er rond de Venestaat en omgeving weer

een razzia gaande was. Hij vluchtte samen met anderen richting de tuinschuur en verborg zich daar achter de klaarstaande rietmatten.

Het betrof hier de razzia van 23 januari 1945, waarbij onze dorpsgenoot de heer Jacobus Petrus Scheenaard tijdens een vluchtpoging zichzelf in veiligheid te brengen, 's morgens om 10.30 uur werd geraakt door een kogel van de Deutsche Wehrmacht.

DE MIDDENSTAND IN DE VENESTRAAT

Jan heeft goede herinneringen aan de vele ondernemers en middenstanders, welke de Venestraat ooit rijk was.

Bakkerij van Jan ten Hoopen Leidsche kade 1

Als kind kwam Jan vaak bij de beschuiten en banketbakkerij van Jan ten Hoopen op de hoek van de Leidsekafe en de Venestraat. Hij kocht hier vaak "Haagse punten" voor 8 of 10 cent. Dit product werd gemaakt van overgebleven ingrediënten van de bakkerij. Denk hierbij aan gebroken koekjes, restanten van taart en brooddeeg. Deze werden verzameld in een aparte bak om hier later Haagse punten van te kunnen maken. Voor Jan en zijn vriendjes een echte lekkernij.

Ook in Den Haag werden uiteraard Haagse punten verkocht. Om een vaste klant niet al te zeer teleur te stellen, heeft de vrouw van die echte Haagse bakker deze klant met de volgende woorden proberen te helpen. "Nee mevrouw, aan Haag-

se Koffiepunten kan ik u niet helpen, de grondstoffen zijn jammer genoeg nog niet aangekomen"

De kruidenier Blonk

Blonk was een grossier in kruidenierswaren en had een winkel op de hoek van de Venestraat en het Sluisplein. De heer Blonk kwam met een opschrijfboekje bij de mensen thuis om de benodigde boodschappen te noteren. De vrijdag hierna werden de boodschappen keurig door hem aan de deur gebracht.

De rooms katholieke gezinnen waren vaak zo groot, dat de moeders geen tijd hadden om uitgebreid bij de verschillende winkeliers boodschappen te doen. In de tijd van de wederopbouw van de jaren 50 en 60 was het nog heel gebruikelijk dat leveranciers en lokale middenstanders hun producten leverden, aan hoofdzakelijk mensen van hun eigen religieuze richting. Vanaf medio jaren 60 vond in Nederland de ontzuiling plaats met als gevolg, mede onder invloed van de toenemende welvaart, dat de individuele ontplooiing belangrijker werd dan het voldoen aan de verwachting van een maatschappelijke zuil.

Het huis van Perquin Venestraat 22-24
De heer S.P. Perquin neemt in 1931 de huisartsenpraktijk van dokter Huijser over. De heer Perquin beschikte over een eigen huisapotheek. De benodigde medicijnen kon je dan 's middags of 's avonds bij de dokter komen afhalen. Als de dokter afwezig was werd je geholpen door zijn vrouw of één van zijn kinderen.

Koloniale en Grutterswaren.

Gedistilleerd, Wijn en Likeuren.

Tabak, Sigaren. * * Koffie en Thee.

LEIDSCHENDAM, *Septemb* 1903.

Nota voor *Geleverde dien*
R C Kerk ~~aan~~ **W. BLONK.**

<i>11 September</i>		
<i>21 pitte Katoen</i>		<i>1 15</i>
<i>1 Aliepat</i>		<i>25</i>
<i>31 Dec 2 pitte Katoen</i>		<i>30</i>
		<i>1 60</i>
<i>voldan</i>		

Nota van september 1903 van de firma Blonk Koloniale en grutterswaren voor geleverde diensten aan den Rooms Katholieke kerk
(Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Bakkerij Storimans (voorheen Roodenrijs) Venestraat 23-25

Deze bakker had volgens Jan hele goede connecties met Sinterklaas. Want als Jan als klein joch samen met zijn moeder in de etalage suikerbeesten was wezen kijken, vond hij deze enkele dagen later tot zijn vreugde en verbazing terug in zijn 'gezette' schoen. De voorganger van Storimans, de bakkerij van meesterbakker P.J. Roodenrijs beschikte in 1925 als één van de eerste ondernemers in de Venestraat over een automobiel.

De winkel van Van Veen Venestraat 37

Een persoon waar Jan veel herinneringen aan heeft is Coby van Veen. Zij begon in 1943 als 14 jarige meisje in de winkel

van haar ouders. Coby heeft uiteindelijk 70 jaar achter de toonbank gestaan. Zij heeft lijdzaam moeten toezien hoe de Venestraat veranderde. In de jaren die volgden nemen niet alleen de klandizie maar ook haar gezondheid af. Op 5 oktober 2012 neemt Coby met buurtgenoten, vrienden en bekenden met enige tegenzin afscheid van haar winkel. Zij was van de oude garde, de laatste 'winkeldochter'. Barbier C.M. van Veen verkoopt in 1923 het pand aan de vader van Coby. Deze opent hier op 5 oktober van datzelfde jaar een textielhandel.

Café "Nooit Gedacht" Venestraat 57

Na de bevrijding vierden wij feest, ook in de Venestraat. Jan en zijn vriendjes

De Venestraat met de automobiel van de bakker P.J. Roodenrijs in 1925
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

De Venestraat 37 met het pand van de barbier C.M. van Veen in 1920.
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

zongen ontelbare keren het lied "Oranje Boven" en keken door de gordijnen van het café naar binnen om daar de buurtbewoners te zien dansen. Het was een ongekend vrolijk gezicht daar in het café van Jacobus van Rijn om iedereen te zien dansen.

Café Ruimzicht Venestraat 99

In dit café werden vroeger aan het einde van de maand de lonen voor de arbeiders uitbetaald. Een voor die tijd niet ongebruikelijk tafereel. Dit gebeurde ook bij het café van Jan Al aan de Damlaan. In deze ongedwongen sfeer bleven velen na een dag hard werken nog even gezellig een borrel drinken. Menige huisvrouw en gezin vonden deze vorm van gezelligheid iets minder gepast. Want als vaderlief thuis kwam kon het zomaar gebeu-

ren dat een deel van het zo broodnodige loon in het café al was opgegaan aan verschillende alcoholische versnaperingen.

De eerste Nederlandse Electriche IJsfabriek van Joop Blom Venestraat 125

Jan heeft 'warme' herinneringen aan de ijsfabriek van Joop Blom. Als voormalig stoker en smid bij de Nederlandse spoorwegen, komt Johannes (Joop) Blom rond 1920 op het idee om zelf consumptie ijs te gaan maken. Dit werd een groot succes en in 1953 opent hij aan de Sluiskant 20 een ijssalon. Per dag kwamen hier 3 á 4 rondvaartboten voorbij en de ijsliefhebbers konden kiezen uit een ijsje in de vorm van een vierkante wafel of een hoortje van drie, vier of tien cent. Ook in de Venestraat was het een drukte van

belang. Als het belletje van de ijscokar klonk, stonden er binnen mum van tijd hordes kinderen rond de ijscokar.

In de winterperiode werd er geen ijs gemaakt, maar hield de heer Blom zich bezig met de verkoop van fruit, appels en peren. Deze kocht hij op de veiling in Den Haag.

Als Jan op Koningsdag weer in de Venestraat is, dan gaat hij graag even naar zijn geboortehuis. Hij denkt dan terug

aan vroeger, het huis, de tuin en de zolder. Als kind keek hij graag uit over de polder met de kassen en de veilingkisten.

De tijd van spelende kinderen op straat lijkt voorgoed voorbij, het geratel van de karrewielen behoort tot een definitief verleden, maar zijn herinneringen aan deze voor hem zo dierbare tijd zijn altijd gebleven.

Idsard Bosman

In samenwerking met Jan Olsthoorn

De ijscoman Joop Blom met aan de rechterzijde Lenie Schuurman in 1958.
(Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

DE ZEER GERENOMMEERDE HOUTKOPERIJ GENAAMD WINDLUST

Geschiedenis van Houtzaagmolens De Salamander en De Hoop in Leidschendam [deel 1]

Langs de Vliet, even ten noorden van de sluis, stonden in vroeger tijden twee houtzaagmolens, De Salamander en De Hoop. Dankzij Internet is het mogelijk om het verleden van De Salamander beter in beeld te krijgen. Over molen De Hoop is weinig vermeld. In bronnen zijn veel nieuwe (genealogische) gegevens van de molen-eigenaren gevonden. Advertenties bieden interessante informatie over aan- en verkoop, eigenaren, personeel gevraagd en natuurlijk hout. Vooral uit (notariële) akten, zoals testamenten, boedelbeschrijvingen en verkoopakten, zijn veel gegevens achterhaald. In de archieven van o.a. Voorschoten, Delft en Den Haag (waar die van Veur, Stompwijk en Leidschendam zijn ondergebracht) is aanvullend gezocht naar ontbrekende gegevens. In deze bijdrage is de periode 1643 – 1739 aan de orde, van de bouw van de eerste zaagmolen tot de bouw van

de tweede zaagmolen in 1739. De periode daarna komt aan de orde in de tweede bijdrage die in het volgende nummer van erfgoednieuws verschijnt..

DE HOUTKOPERIJ IN VEUR

Vanaf de bouw van de zaagmolens in Veur komt hun benaming – De Salamander en De Hoop – zeer zelden voor. De eigenaren zijn houtkopers en eigenaren van een houtkoperij of partner in een compagnonschap. En om te zagen hebben ze instrumenten, zaagmolens, nodig. De namen van de zaagmolens worden niet gebruikt. In notariële akten is verwezen naar de molens: alle staande ende gelegen in deeze Heerlijkheid aan de Noordzijde bij den Leidschendam. Vanaf 1778 wordt de houtkoperij veelal 'Windlust' genoemd, ook de naam voor het woonhuis van de eigenaar.

*Gereedschappen
In de Moolen de Salamander.*

*Gereedschappen
In de Moolen de Hoop.*

Vanaf de 20e eeuw wordt de naam De Salamander gemeengoed en vooral in advertenties van de eigenaren gebruikt. (Bron: Erfgoed Leiden notarieel archief T. van Bergen 1802 folio 645)

De - tot nu toe - oudst bekende naamsvermelding van De Salamander dateert van 1781 wanneer de houtkoperij wordt verkocht aan Jan Breur. Een van de voorwaarden is 'alsmeede op de molen De Salamander geen ander hout te mogen sagen voor en aleer het bestek van De Heer van Borck afgesaagt is'.

In 1802 wordt de houtkoperij verkocht; de namen De Salamander en De Hoop komen een keer voor, in de boedelbeschrijving van de voorraad hout en gereedschappen van wijlen J.A. Prijn.

In 1643 worden Huijbert Crijnen en Vincent Lourissen (van Palensteyn) als eerste eigenaren van 'seeckere wint-saechmolen' genoemd (lees: De Salamander).

Gegevens over Huijbert Crijnen uit Waddinxveen (ook Crijns van Dijk, van Eijck) zijn schaars. In Noord-Waddinxveen worden hij en Vincent Lourissen van Palensteyn in 1622 vermeld voor het betalen van hoofdgeld (een soort personele belasting). Zeer waarschijnlijk heeft hij - evenals zijn zakenpartner Vincent Lourissen - in Veur in een huis op het molenerf gewoond. Dat lezen we in de akte uit 1643 om een zaagmolen op te richten: 'een huysinge dienende totte neeringe van de houtcooperije omme daerinne bequamelijck te moogen woonen'. Later, nadat hij de molen heeft verkocht, is hij verhuisd naar Bloemendaal (bij Waddinxveen, een voormalige heerlijkheid nabij Gouda). Huijbert Crijnen is vermoedelijk overleden in Waddinxveen in 1674, Vincent Lourissen in Leiden rond 1676.

Huijbert Crijnen en Vincent Lourissen krijgen 13 februari 1643 toestemming voor het bouwen van een 'seeckere wint-saechmolen mitsgaders een huysinge dienende totte neeringe van de houtcooperije omme daerinne bequamelijck te moogen woonen'. Met 'behoorlicke eerbiedinge' vragen ze die toestemming aan de zeer rijke en machtige Heere Johan van Wassaenaer, Heere van Duvenvoorde, Voorschoten, Sterrenbuch enz. De molen wordt opgericht 'omtrent den Leijdschendam op de Vliet over de Corenmolen en dient tot accommodatie ende gerieve van de ingesetenen van U Edelheijts heerlichheit van Voorschoten als andere omtrent gelegene dorpen'. De molen wordt dan in Leytschen Dam gebouwd, tegenover de korenmolen het Hert, aan de overkant van de Vliet. Zolang de molen daar staat en onder zeil is gebracht moet een recognitie van 4 gulden 's jaars betaald worden.

Voor de bouw van de zaagmolen is grond nodig. Daarvoor kopen ze van Quinting Pietersz en Pieter Pietersz uit Stompwijk op 11 maart 1643 een hoekje weiland van 1 hond, belend ten zuiden de Vlieth, ten westen en noorden de eerste verkoper, ten oosten Pieter Pietersz met bruikwaar en recht van overpad over het land van verkopers.

Dat Vincent Lourissen (Cent, Sent Louwen) van Palensteyn, in 1643 met zijn vrouw Ariaentge Pietersdr. in het huis bij de molen woont, blijkt ook uit de vermelding in de doopakte van hun zoon Jan: 'woonende aan de Vliet in de saegmolen'.

Verzoekschrift van Huybert Crijnen en Vincent Louriszn te Waddinxveen aan Johan van Wassaenaer, heer van Duvenvoorde te Voorschoten, betreffende het stellen van een windzaagmolen met huis nabij de Leidschendam aan de Vliet tegenover de korenmolen 13 februari
(Bron: Oud archief gemeente Voorschoten periode 1400-1811 inventarisnummer 686)

This is a historical map of the Vliet area in the Netherlands. The map shows the Vliet river flowing through the center, with several polders (Polder, Vrold) and numerous windmills (Molens) marked. The map includes labels for 'De Vliet', 'Polder', 'Vrold', and 'Molens'. It also shows a network of canals and bridges, with specific locations like 'Leysen' and 'Achter am Den Stoorn' marked. The map is oriented with North at the top.

Vincent Lourissen van Palesteyn blijft niet lang. In 1644 beëindigt hij de samenwerking met Huijbert Crijnen. Hij bouwt bij de Starrevaart aan de overkant van de Vliet en voorbij korenmolen 't Hert een windmolen voor 'het saegen van alderley hout'. In 1647 woont hij er: bij de doop van hun zoon Pieter is dan vermeld: 'wonend bij de Leijdschendam op een van de saegmolens'.

De molen brandt op Allerheiligen 1647 af; Vincent wordt dan korenmolenaar in Schiedam en later korenmolenaar rond Leiden. Claes Dirksz Velleman uit Zoetermeer herbouwt in 1648 de molen. In 1675 is de molen afgebroken, mogelijk vanwege concurrentie door de zaagmolen aan de overkant.

In 1649 wordt de molen verkocht aan Jacob Jansz de Langhe.

Huijbert Crijns van Eijk, 'tegenwoordig wonende in Blommendaal', verkoopt de zaagmolen met grond omtrent 1 hond, huizing en gereedschap aan de Vliet, met de daarbij behorende grond en met alle roerende goederen. Het transport is vastgelegd in Voorschoten op 7 september 1649 voor Jacob Jansz de Langhe, mede zaagmolenaar en houtsaeger. Voor verkopers blijft het recht van overpad gehandhaafd. Hij transporteert het geheel vrij van lasten voor 3600 Car. guldens, te betalen met een schuldbrief.

De uitgave is ingrijpend herzien door landmeter Melchior Bolstra. De molen van Vincent Lourissen is op het detail van deze kaart niet meer getekend. Die was immers in 1675 al afgebroken.

In 1693 wordt zijn zoon, Govert Jacobs de Langhe, eigenaar van de molen.

Govert Jacobs de Langhe (geboren in Stompwijk rond 1652 en overleden voor 1713) trouwt in Stompwijk op 4 maart 1680 met Neeltie Arijnsdr. van der Klaver. Hij hertrouwt in Wassenaar op 26 augustus 1681 met Neeltje Philipsdochter van Veen, overleden voor 1713.

Op 9 maart 1693 is Govert eigenaar van de houtkoperij geworden. Hij erft het gehele bezit van zijn vader Jacob Jansz. de Langhe. Nadat ook Neeltje is overleden, is zijn broer Cornelis Jacobs de Lange in 1713 aangewezen als curator in de desolate boedel van wijlen Neeltje Philipsdochter van Veen.

In 1713 komt de volgende eigenaar: Leendert van Wingerden.

Het erfgoed van de overleden Govert de Langhe wordt verkocht aan Leendert van Wingerden. Op 21 december 1713 is voor die verkoop een overeenkomst gesloten. Het erfgoed - alles is aard en nagelvast - bestaat uit de zaagmolen, woonhuis en schuur en het daarnaast gelegen erf aan de Noordzijde van de Leijdsendam aan de Vliet. Voorwaarde blijft dat de koper een uitweg heeft zoals deze al vanouds bestaat. Het geheel gaat voor f 1780 in contante guldens over. Leendert van Wingerden is slechts 4 jaar eigenaar.

In 1717 volgen Jan en Jacob Kaper Leendert van Wingerden op.

De gebroeders Jan en Jacob Kaper worden 3 februari 1717 - beiden voor de helft - eigenaar van de zaagmolen, het bewoonde woonhuis en schuur en het ernaast gelegen erf. Het geheel wordt door Leendert van Wingerden in contante gouden guldens verkocht voor 600 gulden. Een bijbehorende, dan ook afgesloten cusingbrief (schuldbekentenis) ter waarde van 600 gulden moet betaald worden in 1719. Ook de losse gereedschappen, door schout en schepenen getaxeerd op 300 guldens, zijn overgenomen.

Jacob Kaper verwerft in 1718 'de geregte helfte in een saegmolen mette wooninghe ende schuyr' van zijn broer Jan. Hij is dan eigenaar van de gehele houtkoperij aan de Vliet: als gebruikelijk in die tijd wordt vermeld 'tegenwoordig getimmerd en in gemaakte staat gebruikt en bewoond'. Eerdere afspraken over de

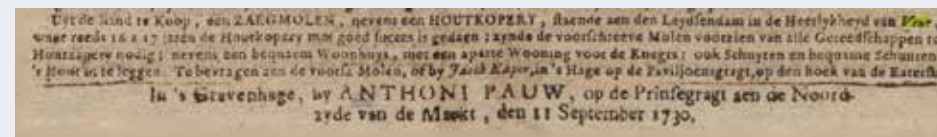
uitweg blijven van kracht. Jacob Kaper neemt de verplichting op zich om driehonderd guldens, de helft van zes honderd gouden guldens van de cusingbrief welke nog Leendert van Wingerden 'aankomen', te betalen. Daarnaast betaalt hij zevenhonderd gouden guldens. Baljuw Salomon Pointz noteert op 23 juni 1719 dat de effectieve voldoening van de cusingbrief door Jacob Kaper te goeder trouw is gedaan.

Het gaat goed met de zaagmolen, er sprake van "een goed succes". In 1730 biedt Jacob Kaper de Zaegmolen nevens een Houtkoperij te koop aan. In de 's-Gravenhaegse Courant van 11 september 1730 wordt geadverteerd dat Jacob Kaper (vermeld in 's-Hage op de Paviljoensgracht, op de hoek van de Katerstraat) een Zaegmolen nevens een Houtkoperij, staande aan den Leydschendam in de Heerlijkheid van Veur, uit de hand te koop aanbiedt. De houtkoperij is reeds 16 a 17 jaren met goed succes gedaan; zijnde de molen voorzien van alle gereedschappen tot de houtzagerij nodig, nevens een bequame woonhuijs met een aparte wooning voor de knechts, ook schuyten en bequame schuuren om 't hout in te leggen.

In 1735 wordt Gozewijn van Dijk de volgende eigenaar.

Pieter van Dijk, zaagmolenaar in Rotterdam, gehuwd met Francijna van der Graaf, laat op 13 juli 1701 in huis zijn zoon Gozewijn dopen (Remonstrants). Gozewijn trouwt in Rotterdam op 23 oktober 1735 met Jannetje van den Berg. Uit dit huwelijk 4 kinderen, Remonstrants gedoopt in Leidschendam. In augustus dat jaar heeft hij de zaagmolen met het woonhuis, schuren en de vaste en losse gereedschappen (die door hen beiden zijn geïnventariseerd) gekocht van Jacob Kaper. Het windrecht is nog steeds 4 gulden. Van Dijk betaalt voor het geheel f 3400 en voor de losse gereedschappen f 600.

Kennelijk gaat het Gozewijn van Dijk voor de wind. De houtkoperij is een groeiend bedrijf geworden en wordt met succes gewerkt: er is dan o.a. sprake van meerdere schuren, knechtswoningen en schuiten. Voor de uitbreiding van de houtkoperij koopt hij in 1738 van de burens Gijsbert Jaspersz van Haastrecht en Wolphert van der Hoeve in de Rietvinkpolder twee stukken land, grenzend aan de Vliet. Bij de Kerk van Voorschoten wordt een hypotheecbrief genoteerd van f 2000. De zaagmolen, woning, schuren en twee

Advertentie 's Gravenhaegse Courant 11 september 1730. (Bron: digitale krantencollectie Delpher)

hond land dienen als borg voor de aanstaande uitbreiding.

De zaken gaan zo goed dat er ruimte is voor een tweede windt-zaagmolentje.

Goose van Dijk richt zich daartoe 'reverentelijk' tot de hooged. welgeb. Vrouwe Anna Margaretha Baronesse Bentinck, Douairière van Wassenaar, Vrouwe van Duvenvoirden, Voorschoten, Veur. 'Soo tot beeter kostwinningh voor hem en zijn familie als tot meer gerieft van de inwoonders van Veur, Voorschoten en andere nabij gelegen dorpen', wil hij 'nogh gaarne een tweede windt-zaagmolentje op seker bij hem gecofft erve ten oosten van de oude zaagmolen aan de Vliet onder Veur omtrent den Leijdschendam bij hem tegenwoordigh beseten werden soude willen doen oprichten'. Vrouwe Anna geeft op 19 maart 1739 haar beschikking af. Hij mag de molen op zijn kosten oprichten, mits aan haar of haar

opvolgers voor het 'regt van de wint' 4 gulden 's jaars betaald wordt. Zulks 'ingtaande zoo haast de moole gebragt zal zyn onder zeyl' en gedurende de tijd dat de molen aldaar zal blijven staan'.

Bij Jan Balthasar Strick van Linschoten, Heere van Nieuw Helvoet en kanunnik van het kapittel van de Sint Pieter in Utrecht sluit hij nog een lening af van f 4000. Daarmee lijkt de financiering rond en kan de houtkoperij met een tweede zaagmolen worden uitgebreid: molen De Hoop. Met deze uitbreiding is er dan sprake van een houtkoperij met twee werkende zaagmolens aan de Vliet.

Hoe het verder gaat leest u in het volgende nummer van Erfgoednieuws.

Albert de Jong

Heeft u een vlotte pen, ervaring met schrijven en zou u het leuk vinden om voor Erf Goed Nieuws te schrijven?

Laat het ons weten via:
info@erfgoedleidschendam.nl

DE HEELMEESTERS VAN DE VENESTRAAT

We gaan met dit verhaal terug naar het jaar 1839. En wel naar de Venestraat, waar zich op dat moment de 23e jarige arts Johannes Adam Keukenmeester als heelmeester vestigt.

Johannes komt uit een vooraanstaande familie. Zijn vader, geboren in 1781 te Schiedam, was van beroep chirurgijn te Maasland en lid van het gemeentebestuur aldaar. Voor zover bekend, was de praktijk van Keukenmeester gevestigd aan de Venestraat 24. Op 24 november 1841 treedt de dan 25-jarige Johannes Abraham Keukenmeester te Delft in het huwelijk met de 24-jarige Margaretha Johanna Frankamp. Haar vader Wilhelmus Hendricus Frankamp is dan Hervormd predikant van Leidschendam en Stompwijk.

Het gezin krijgt maar liefst 13 kinderen. Ze kenden niet alleen de blijdschap van een geboorte van een kind, maar ook het nodige verdriet. Vier van hun 13 kinderen zijn niet ouder geworden van twee jaar. Op 21 januari 1857 wordt in het gezin Anna Maria Catharina Keukenmeester geboren. Deze Anna Maria Catharina zal op woensdag 11 maart 1891 in het huwelijk treden met Piet Huijser. Hij is enkele jaren hiervoor, in 1889 als doctor in de geneeskunde afgestudeerd aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Ondanks alle voorspoed, kent de huwelijksdag ook een rouwrandje.

Want amper 10 weken voor de huwelijksplechtigheid overlijdt op vrijdag 2

Portret van de geneesheer Johannes Adam Keukenmeester rond 1870. (Foto: Gemeente-archief Leidschendam-Voorburg)

januari 1891 haar vader, de arts en heelmeester Johannes Adam Keukenmeester. Haar moeder was al veel eerder in 1861 overleden, op 40-jarige leeftijd, toen Anna zelf nog maar 3,5 jaar was.

Nadat de nalatenschap van de heer Johannes Adam Keukenmeester op den 20e januari 1891 door de Voorburgse notaris Dirk Jacobus Klink is afgehandeld, wordt het besluit genomen dat Piet Huijser direct na zijn huwelijk de dokterspraktijk zal overnemen.

Dokter Piet Huijser in 1910 staande naast zijn rijtuig aan de Venestraat 22-24 vlak achter de dokter zien we nog net zijn huishoudster. (Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Huijser is ook degene die in 1897 het huidige pand aan de Venestraat 22-24 laat bouwen. De eerste steen voor de nieuwe dokterspraktijk werd destijds gelegd zijn 7-jarig nichtje Wilhelmina Hendrika Huijser. Zij was het dochtertje van zijn broer Teunis Huijser.

Het ruime huis biedt, volgens de bouwtekening uit het gemeentearchief, op de begane grond ruimte aan een kamer en suite met twee haardplaatsen en met een daar achter gelegen veranda. Bij een kamer en suite werd de voorste kamer, gelegen aan de straatkant, doorgaans gebruikt als zondagskamer om visite te ontvangen, de achterste kamer was vaak in gebruik als woonkamer. Op de tekening zien we verder een spreekkamer, keuken en een daar achtergele-

gen huisapotheek en geheel rechts een koetshuis met paardenstal. Op de bovenverdieping zien we een badkamer en diverse (logeer) kamers met een boven de paardenstal gelegen hooizolder.

In 1901 wordt Piet Huijser als 2e gemeente geneesheer aangesteld. Bij deze benoeming hoorde een jaarwedde van 37,50 gulden.

Het echtpaar Huijser – Keukenmeester heeft een goed lopende dokterspraktijk. Dit blijkt ook uit de Kohieren van de inkomsten belasting van Stompwijk uit het boekjaar 1915/16 Het bedrag waarover belasting moet worden betaald wordt geschat op een jaar inkomen van 862,00 gulden.

Op de foto uit 1910 zien we rechts duidelijk de drie deuren die toegang gaven tot het inpandige koetshuis met daarachter de paardenstal. In de huidige situatie zijn deze deuren vervangen door één (voor) deur en een raampartij

DE HEER HUIJSER WAS EEN SOCIAAL BEWOGEN MENS.

Samen met de 1e geneesheer C.J.H. de With richt hij voor de minima omstreeks 1910 in Stompwijk en Veur een ziektekostenverzekering op. De Vereniging Gepaste Voorzorg bood mensen de gelegenheid zich te tegen een geringe wettelijke vergoeding te verzekeren voor geneeskundige en heelkundige zorg. De

contributie bedroeg 10 cent per persoon en één cent voor kinderen tot 14 jaar.

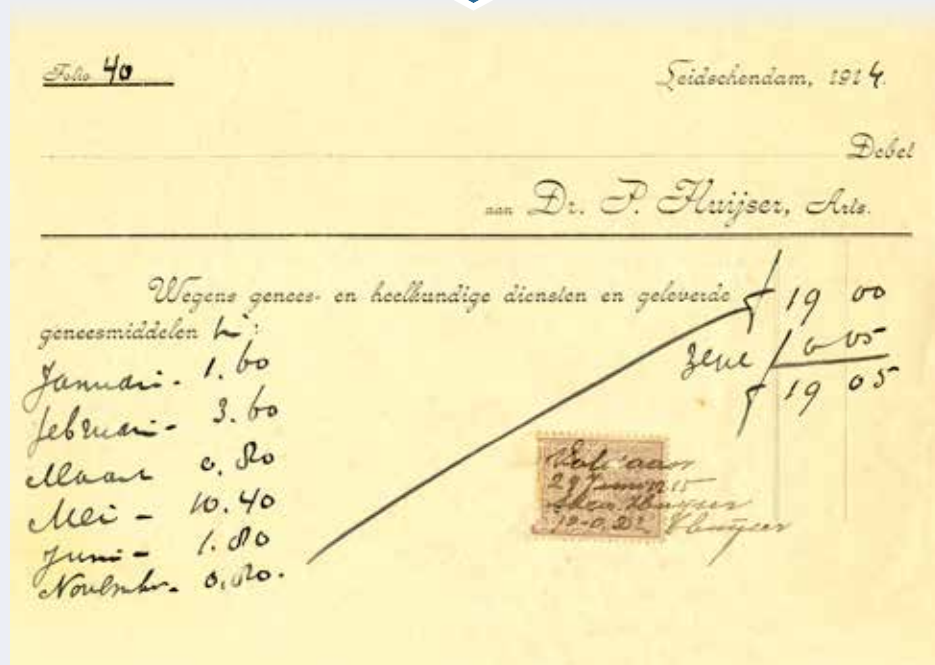
In de notulen van B&W 18 juni 1892 zien we de volgende passage:

Rekening de heer Huijser geneeskundige hulp.

"Wordt besloten de aangeleverde rekening van Dr. Huijser, arts alhier, voor het verrichten van eene operatie aan de huisvrouw van W. Langerak met levering van verband middelen alsmede aan de huisvrouw van J. Lelieveld voor geneeskundige bijstand ten gezamenlijke bedrage van nlg. 60,00 uit de gemeentekas te betalen".

De Venestraat in 1920 gezien naar het Sluisplein met links de schoenmaker Nol Vermeer (met pet en schort) en in het midden links de koets met dokter Huijser. (Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Rekening wegens genees en heelkundige diensten en geleverde geneesmiddelen Januari t/m november 1914. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Huisarts Huijser in 1930 bij zijn 40 jarige ambtsjubileum in het doktershuis aan de Venestraat. (Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Het is aannemelijk te veronderstellen, dat beide gezinnen armlastig waren en zich de geboden geneeskundige hulp nauwelijks of niet konden permitteren.

Op zaterdag 22 januari 1930, viert dokter Huijser zijn 40-jarig jubileum als geneesheer. Als blijkt van waardering zal zijn huis aan het einde van de dag vol staan met ruim 70 bloemstukken.

De heer Huijser overlijdt op 18 oktober 1931 op 70 jarige leeftijd in een ziekenhuis in Den Haag. In september van datzelfde jaar, neemt dokter S.P Perquin de dokterspraktijk aan de Venestraat over.

Dokter Perquin was begaan met de lokale gemeenschap en was bij zijn patiënten zeer geliefd. Hij deed ook bevallingen, gemiddeld 150 per jaar. Dokter Perquin was erg actief in het verenigingsleven, maar heeft ook een rol van betekenis gespeeld in de oorlogsjaren. Perquin heeft zich ook ingezet bij de oprichting van kruisverenigingen en het bejaardencentrum Marienpark.

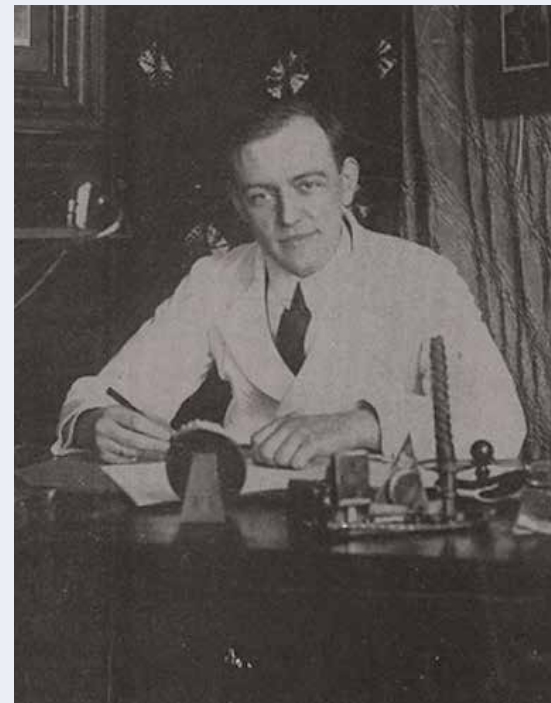
De dokter reed in het begin, net zoals zijn voorgangers Keukenmeester en Huijser, visites met een ingespannen koets, later werd deze koets vervangen voor een auto.

In juni 1971 neemt zijn zoon A.V.M. Perquin de dokterspraktijk over. Hij blijft bijna 30 jaar.

In september 2000 neemt hij afscheid en draagt hij de praktijk over aan dokter F.C. Geels. De nieuwe huisarts heeft inmiddels de praktijkruimte verplaatst naar de Venestraat 30, in het pand van de voormalige kruidenierswinkel van Vreeswijk.

Zij het dan niet in hetzelfde pand, maar er bestaat al 179 jaar een dokterspraktijk in de Venestraat. De artsen Keukenmeester, Huijser en Perquin zijn binnen onze gemeente geëerd met een eigen straatnaam.

En met dit blijvend eerbied blijven zij deel uit maken van onze geschiedenis.

Dokter S.P. Perquin achter zijn bureau aan de Venestraat 24, juni 1989. (Foto: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Idsard Bosman

DE SLAGERIJ VAN VREEBURG

EEN BEWOGEN FAMILIEGESCHIEDENIS

Slagerij Vreeburg is waarschijnlijk de oudste (nog in bedrijf zijn de) slagerij van Leidschendam-Voorburg. Bijna 80 jaar was de vleeschhouwerij en spekslagerij van de familie Vreeburg gevestigd op het zo vertrouwde adres aan de Damlaan 62 in Leidschendam. Vele dorpsgenoten waren bij deze ambachtelijke slagerij kind aan huis.

Op 24 februari 1923 dient Gerardus Vreeburg, geboren op 18 februari 1898 te Katwijk, aan de toenmalige gemeente Veur een verzoek in om op een stuk land gelegen aan de Damlaan een woonhuis met winkel te mogen bouwen. Enkele weken later op 5 maart wordt zijn aanvraag gehonoreerd en mag hij beginnen met het bouwen van het pand. Het is aannemelijk dat hij het stuk grond (en gedempte sloot) heeft gekocht van Abraham Jongbloed.

Door een samenloop van omstandigheden, is de rijwielhandelaar Cornelis Johannes van Haastrecht uit de Venestraat op dat moment ook op zoek naar een nieuw winkelpand.

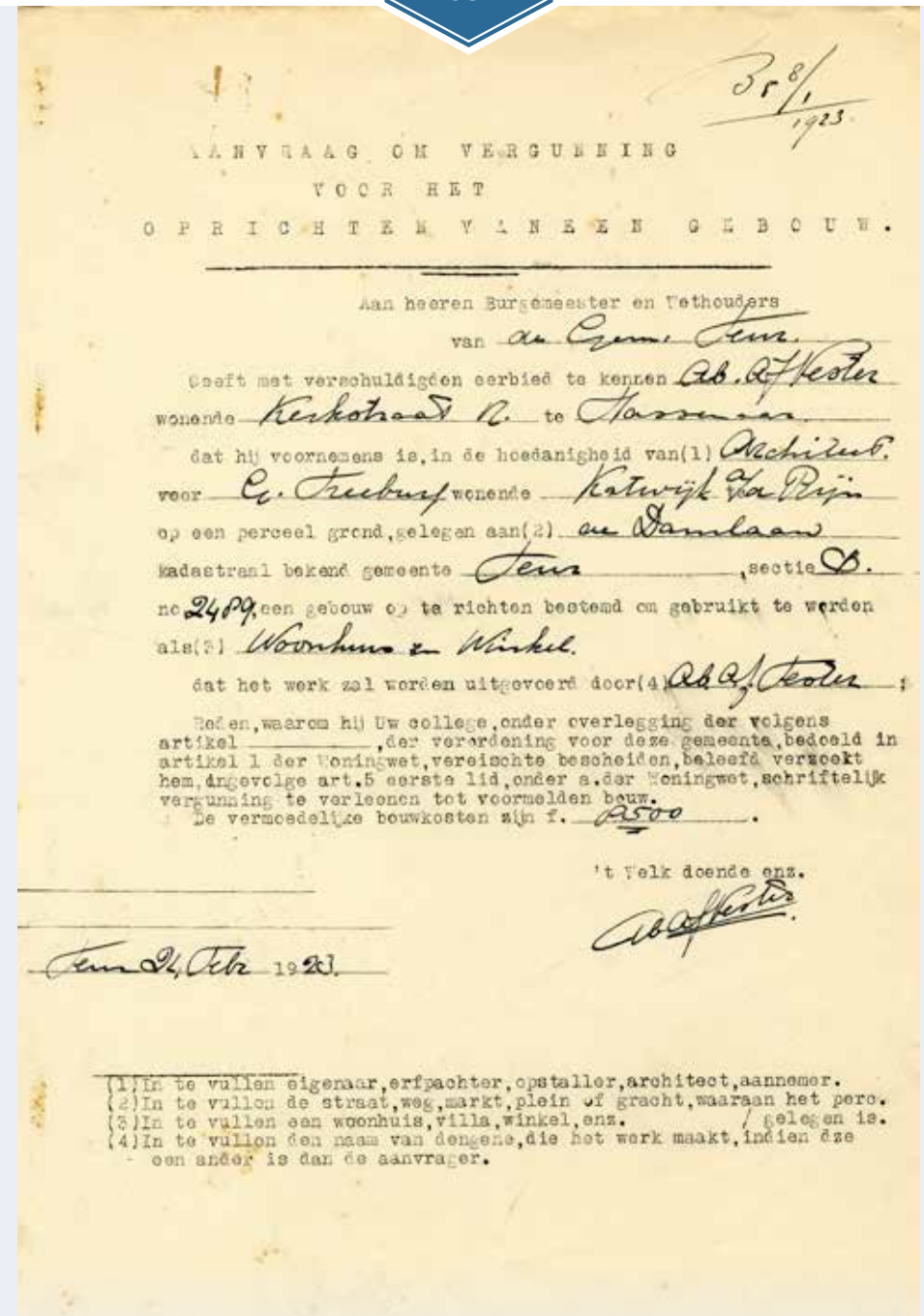
De twee ondernemers slaan de handen in één, en besluiten opdracht te geven tot het bouwen van twee naast elkaar gelegen woon- en winkelpanden. Achteraf gezien, zouden deze middenstanders een kleine 80 jaar burens van elkaar blijven. Na de benodigde vergunningen worden de gezamenlijke bouwkosten

voor beide panden geraamd op 15.000,00 gulden.

Het pand van Vreeburg, biedt volgens de tekening van 17 februari 1923 aan de voorzijde een winkelgedeelte van 27 vierkante meter met hiernaast een ruime woonkamer. De winkel biedt tevens toegang tot het hierachter gelegen slachthuis met aan de zijkant de keuken en werkkamer. Op de bovenverdieping zijn 2 slaapkamers gesitueerd.

Vijf maanden later, op 22 augustus 1923 treedt Gerardus Vreeburg in Noordwijkerhout in het huwelijk met Anna Petronella Schouten.

Als Gerard Vreeburg de spekslagerij annex vleeschhouwerij aan de Damlaan begint, is het gebruikelijk dat het vee levend wordt aangevoerd. Aan de achterzijde van het pand, waar zich het slachthuis bevindt, wachten de koeien 's morgens vroeg op hun noodlottig einde. Enkele uren later zijn alle vleesproducten geprepareerd en klaar voor de verkoop in

Aanvraag bouwvergunning voor het pand aan de Damlaan 24 februari 1923.
(Bouwarchief gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

In het jaar NEGENTIENHONDERD DRIE EN TWINTIG,
den twee en twintigsten der maand Augustus, zijn voor ons,
Aanbtenaar van den burgerlijken stand der gemeente NOORDWIJKERHOUT, in het Aals der
gemeente vercheenen, ten einde een huwelijk aan te gaan:

Gerardus Vreeburg
oud vijf en twintig jaren, van beroep slager,
geboren te Nieuwkoop en wonende te Stompwijk, mien-
dejarige zoon van Cornelis Vreeburg, oud zeventien
jaren, slager en van Marijke van Wierst, oud negen en twintig
jaren, zonder beroep, beiden wonende te Nieuwkoop, die hier-
bij eigenwoordig verklaren hunne toestemming tot dit
huwelijk te geven.

en Anna Petronella Schouten
oud acht en twintig jaren, van beroep zooder
geboren en wonende alhier, snijder-
jarige dochter van Johannes Schouten, overleden
in haar Anna Maria van der Voort, oud acht en
veertig jaren, zonder beroep, wonende alhier, die hier-
bij eigenwoordig verklaart hare toestemming tot
dit huwelijk te geven.

Daar geen beletselen tegen de voltrekking van dit huwelijk ter onzer kennis zijn gebracht, en de
afkondiging in deze gemeente en te Stompwijk, dezes jaars,
op Zaterdag, den vijftien Augustus, zonder stalling is afgegaan, hebben wij de comparanten in het openbaar afgevraagd, of zij
elkander aanneemen tot echtgenooten en getrouw de plichten zullen vervullen, die door de wet aan
den huwelijken staat zijn verbonden. Nadat deze vragen door beiden toestemmend beantwoord zijn,
is door ons in naam der wet verklaard, dat zij door den echt aan elkander zijn verbonden.

Waarvan deze akte is opgemaakt in tegenwoordigheid van:-
Johannes Nicolaas Schouten, oud zeventien jaren, dier-
garen, schoenmaker, wonende alhier, broeder der
bruid en van Michelinus Vreeburg, oud drie en twintig
jaren, slager, wonende te Nieuwkoop, broeder der brui-
degom.

Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen.

G. Vreeburg De Aanbtenaar van den burgerlijken stand,
A. P. Schouten
C. Vreeburg
H. van Wierst
J. N. Schouten
W. Vreeburg

Huwelijksakte 22 augustus 1923 Gerardus Vreeburg en Anna Petronella Schouten (
Bron: gemeentearchief Noordwijkerhout)

Foto uit 1925 met links de panden van de rijwielhersteller Van Haastreht en de slagerij van Vreeburg. Aan de zijgevel van de rijwielwerkplaats van Van Haastreht zien we naast het bord van het fietsenmerk Gazelle de verwijzing naar de opstaphalte van de Blauwe tram richting Leiden. (Foto: Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

de winkel. Veel oud Leidschendamers zullen zich deze situatie zeker kunnen herinneren. Het slachten van vee, al dan niet voor eigen consumptie, vind zijn oorsprong op het boerenbedrijf. In de maand november (de slachtmaand) werden varkens daar voor eigen consumptie geslacht. Het slachten was bittere noodzaak om tijdens de strenge wintermaanden voor de vaak grote gezinnen vlees / eten op tafel te hebben.

De periode van de stroomtram was voorbij, en de Blauwe tram was in het boerendorp van Veur medio jaren 20 qua openbaar vervoer een geheel nieuw fenomeen. Naast het pand van Vreeburg zien we de melksalon "Tramzicht". Deze salon diende als proeflokaal waar men

melk van de verschillende koeienrassen kon proeven.

De boer was best trots op zijn vetgemeste varkens en de producten waar hij en zijn gezin de hele winter van konden eten. Veel geld was er doorgaans niet. Boeren in de Achterhoek zeiden dan ook vaak "mien kapitaal hunk in de wiene", dit betekent zoveel als mijn kapitaal hangt aan de zolder. Traditiegetrouw kwamen de burens bij deze gelegenheid graag een borrel drinken, en kregen de toegestroomde notabelen van het dorp een mooi stuk vlees mee naar huis.

Rond 1900 deden de eerste machines in de slagerijen hun intrede en in 1930 hadden de meeste slagers de beschik-

king over een koelcel. In het bouwarchief vinden we op 29 november 1929 een aanvraag terug van Gerardus Vreeburg voor het plaatsen van een nieuwe koelcel in het slachthuis. Voor die tijd werd het vlees opgeslagen met brokken ijs die afkomstig waren uit de ijsopslagplaatsen waar tijdens de winter het ijs naar toe werd gebracht. Er werd van het dier niets weggegooid, alles werd verwerkt.

Voorbeelden hiervan zijn o.a. het al uit de middeleeuwen daterende balkenbrij, maar ook zure zult en uitgebakken kaan-

tjes waren zeer in trek. Kinderen werden blij gemaakt met een varkensblaas, die opgepompt prima kon dienden als voetbal.

In het begin van de 20e eeuw werd voor slagerijen en het slagervak weinig reclame gemaakt. Maar er was wel sprake van een jaarlijks terugkerende traditie die als promotie beschouwd kan worden. De maandag voor de Paasdagen trok menig slager of slagern knecht met een Paaskoe het halve dorp door. Dit speciaal voor de Paasdagen vetgemeste beest (met de

Oude foto teruggevonden Slagerij Vreeburg 1929

Deze week werd door Gerard Vreeburg van slagerij Vreeburg aan de Damlaan een oude foto teruggevonden die hij enige tijd lang kwijt was. Omdat de slagerij momenteel het 70-jarig bestaan viert, plaatst Het Krantje deze week een 65 jaar oude foto van de slagerij met daarvoor de slager, zijn zoon, zijn broer en een knecht. Zij tonen op de foto de 'paaskoeien' van 1929. In de etalage zijn 1/4 delen van runderen te zien.
V.l.n.r. Piet Bakker (knecht), Nico Vreeburg, Jan Vreeburg (3 jaar) en de oprichter van de zaak Gerard Vreeburg (31 jaar).

Receptenboekje, eind jaren 30.

hoogste vleeskwiteit) had soms een lauwerkrans om zijn nek.

Het was gebruikelijk, dat degene die deze ceremonie begeleiden hier en daar door de dorpsgenoten verwelkomd werd met een glaasje water of jenever. Menige slachterknecht heeft zich hierin weleens vergist.

Het kwam voor, dat klanten op het levende beest alvast aanwezen welk stuk vlees men zou zouden willen hebben. Toen de slagern niet meer zelf mochten slachten is de traditie van de Paaskoe langzaam verloren gegaan. Je ziet dit tafereel vaak op oude foto's uit de jaren 30.

Op donderdag kwam de slagernjongen bij de mensen aan thuis. Door het directe contact met de klanten zorgden hij voor goede reclame voor zijn baas.

Vrijdag en zaterdag werden de bestellingen per fiets met een grote rieten mand voorop bezorgd. Als gevolg van de crisissen jaren van de jaren 30 van de vorige eeuw was er veel werkloosheid en hadden gezinnen aan het einde van de maand geen geld meer om de boodschappen te betalen. Daarom werden levensmiddelen vaak "op de pof" (op krediet) gekocht. De kosten van de aankoop werden door de winkeliers per klant vaak opgeschreven in een boekje of schriftje, en aan het einde van de maand werd de rekening door de consument betaald.

HUISVROUWEN EN VLEESCH

Kort voor de Tweede Wereldoorlog komt er meer aandacht voor de consumptie van vlees.

Het afgebeelde receptieboekje van eind jaren 30, destijds uitgeven door diver-

SLAGERIJ
Vreeburg

Damlaan 62
Telefoon 27 35 83
LEIDSCHENDAM

*Feest
aanbieding*

FEESTAANBIEDING
Donderdag,
vrijdag en zaterdag a.s.

**Bij aankoop van een
rookworst krijgt u bij ons
een overheerlijke
bekroonde rookworst
kado**

se slagersinstellingen, geeft de "huisvrouw" een indruk hoe zij het beste vlees en vleesproducten voor haar gezin kan bereiden. Ook wordt ingegaan op weekmenu's, het inwekken van vleesch en het gebruik van restjes met behulp van recepten zoals vleeschcroquetten, rookvleeschrolletjes en een huzarensalade.

TOONBANK EN LAATSTE LEVEND VEE

De eerste gekoelde toonbanken, de zogenaamde "kijk - wijs toonbanken" verschenen pas na de tweede wereldoorlog. In 1962 nemen de zoons Johannes (Jan) Wilhelmus en Gerardus (Gerard) Idestius het bedrijf van hun vader over.

In 1973 wordt voor de laatste keer levend vee bij Vreeburg geslacht. Vanaf nu worden er grote bouten rundvlees en halve varkens door een gespecialiseerd bedrijf aangeleverd. In 1979 neemt Gerard de zaak over van zijn vader Johannes (Jan) Wilhelmus Vreeburg. Gerard, de kleinzoon van de oprichter kwam in 1969 in het bedrijf. Zowel het assortiment als de service is veranderd. Gerard kan zich de tijd nog herinneren dat hij met een fiets langs de deur ging om de bestellingen huis aan huis te bezorgen.

Ook de smaak van de mensen is veranderd, ze komen niet alleen meer voor een balletje gehakt of een biefstukje. Klanten willen steeds meer kant- en klaarproducten. Ondanks het ruime aanbod van verschillende slagerijen, zoals Scholtes, Rozenburg, Deurloo, Jaap Schuijt, Piet Scholten, en de grossierderij in vleeswa-

Weekblad Het Krantje
24 maart 1988

ren van Jan Tonnema aan de Leidsekade, heeft Vreeburg altijd zijn eigen klantenkring gehad. Vreeburg is als enige Leidschendamse slager aangesloten bij het Wostenmakersgilde.

Ook al bestaat de slagerij van Vreeburg over een aantal jaren 100 jaar, ze zijn daarmee niet de oudste slagerij van Leidschendam, deze eer komt toe aan de familie Roozenburg.

Martinus Johannes Roozenburg begon in 1893 een spekslagerij aan de Sluiskant 26. In 1900 verhuisde hij naar het pand aan de Sluissplein 11, waar Mart en Elly Roozenburg wegens gebrek aan opvolging in december 2001 zijn gestopt.

Wij gaan verhuizen !!!

Slagerij Vreeburg

Met ingang van maandag 2 juli 2001 zullen wij de deuren sluiten van onze slagerij op de Damlaan 62 en de ambachtelijke slagerij voortzetten op een nieuw adres, dit wordt:

Parkweg 310 Voorburg.

De verplaatsing van onze slagerij was pas over een paar maanden gepland, maar door omstandigheden hebben wij dit op zeer korte termijn moeten realiseren. Wij hopen op ieders begrip hiervoor...

Het zal voor velen van u niet mogelijk zijn om bij ons klant te blijven. Voor uw jarenlange trouwe klantschap danken wij u oprecht.

Voor de klanten die met ons mee kunnen verhuizen, onze klantvriendelijke service, kwaliteit en ambachtelijkheid zullen ook aan de Parkweg blijven zoals u van ons gewend bent !!!

Groet tot ziens!!

Vriendelijk groeten namens ons hele team
Gerard en Marjan Vreeburg

Advertentie weekblad Het Krantje 28 juni 2001.

NEDERLANDS ROOKWORST KAMPIOEN

Onder leiding van een deskundige jury, heeft de Nieuwe Arnhemse Slagers Patroons Vereniging Gerard Vreeburg op 8 november 1986 benoemd tot Nederlands kampioen rookworst maken.

TV OPTREDEN

Vakmanschap en het streven naar het allerbeste product gaat niet vanzelf. Als de Tweede kamer in 1988 vergadert over de wijziging van de winkelsluitingswet, neemt het programma Tijdsein van de Evangelische Omroep het initiatief om enkele ondernemers op camera hierover aan het woord te laten. Als reactie hierop vinden er dinsdag 22 maart 1988 filmopnamen plaats in het pand van de slagerij Vreeburg aan de Damlaan. Gerard en Marian Vreeburg verdedigen hierin hun

standpunt ten aanzien van de huidige openingstijden.

Volgens Marian is de lokale middenstand al 52 uur per week geopend, en zal een wijziging van de winkeltijden alleen maar kosten voor extra personeel met zich meebrengen. Het lijkt nog maar de vraag of er zoveel behoefte zal bestaan aan langere openingstijden. De omzet zal verschuiven wat meer kosten met zich meebrengt.

70 JARIG BESTAAN

Eind september 1994 vierde slagerij Vreeburg op de Damlaan vier weken lang zijn 70-jarig bestaan. Tot en met 15 oktober waren er voor de klanten elke vrijdag en zaterdag diverse speciale aanbiedingen voor 70 cent. Bovendien stond Gerard Vreeburg in hetzelfde jaar 25 jaar in de zaak.

GOUD MET STER

Gerard Vreeburg heeft met zijn producten tal van prijzen gewonnen, zo ook in 1997. Op de Slagersvaktentoonstelling (Slavakto) werd de Gelderse rookworst van Gerard bekroond met de titel "Goud met Ster" Op de slotmanifestatie werd hij tevens uitgeroepen tot internationaal kampioen in de categorie Gelderse Rookworst en grove rookworst. (Gerard was toen 45, geboren in 1952).

In 1997 gingen de geruchten al dat zowel Vreeburg als van Haastrecht moesten wijken voor nieuwbouw aan de Damlaan

GESCHIEDENIS FAMILIE VRIJBURGH/VREEBURG

De familie Vreeburg kent een lange geschiedenis. Het is aannemelijk te veronderstellen, dat de achternaam Vreeburg in het begin van de 18e eeuw een verbastering is geweest van de naam "Vrijburgh". De oudgrootvader van Gerardus Vreeburg, Warbout Jurriaanszn. Vrijburgh (1667-1748) huwde op 12 mei 1709 met Huijbartje Cornelisdr Alkemade. Toen zij overleed huwde hij op 21 januari 1716 met Willemijntje Willemsdr. Meijer. Alle van zijn 11 kinderen kregen de achternaam Vrijburgh.

Feestweekend 1 en 2 juli

Slagerij Vreeburg

10 jaar in Voorburg

Na een fijne tijd op de Damlaan in Leidschendam, zijn wij alweer 10 jaar gevestigd op de Parkweg bij de Rembrandt Ronde in Voorburg.

Dit willen wij met ons team en natuurlijk met al onze klanten vieren. Op vrijdag 1 juli en zaterdag 2 juli staan wij buiten met een partytent, vóór onze slagerij, waarin wij u een lekker hapje aanbieden en een frisdrankje.

Ook zult u een gezellig muziekje horen en kunnen de kinderen een "draailorgel diploma" halen met certificaat. In de winkel staan wij de hele dag met ons team voor u klaar.

Bij besteding van € 5,- of meer krijgt elke klant een half pondje "Bekroonde GEKOOKTE WORST" speciaal voor u gemaakt in onze eigen beroemde Worstmakerij.

Graag verwelkomen wij u op dit feestweekend. Namens ons hele team, Gerard en Marjan Vreeburg.

Parkweg 310 • 2271 BJ • VOORBURG • 070-3273583

Advertentie weekblad Het Krantje 30 juni 2011

In het begin van de 18 eeuw was het schrijven doorgaans voorbehouden aan hooggeplaatste ambtenaren. Zelf schreven zij vaak op wat zij fonetisch dachten te horen. Dit verklaart ook de vele verschillen in de schrijfwijze en spelling van namen vanuit die tijd.

In het jaar 1680 zien we in het Hoofdgeld van Lisse de volgende aantekening:

Juriaan Bruinszn Vreeburg, (1639-1706) een arbeider, een vrouw vier kinderen boven de tien jaren, waarvan een onder Hillegom dient, een boven de acht tot tien, een beneden de acht tot vier, ende een beneden de vier jaren. Zeven koters, de jongste is amper twee.

Het betreft hier de vader van Warbout Juriaanszn Vrijburgh / Vreeburg met zijn gezin. Deze Juriaan is de stamvader (10 generaties) van de huidige eigenaar Gerard Vreeburg. Na diverse beroepen van de voorouders van Gerard zoals schippersknecht, landbouwer, timmerman en koehouder zien we medio van de 19e eeuw de eerste slager in de familie. Het betreft hier Cornelis Vreeburg, de vader van oprichter Gerardus.

VERHUIZING NAAR VOORBURG.

Na vele jaren plannen maken met de gemeente Leidschendam-Voorburg over de bouwplannen rond het Damcentrum, komt de oplossing voor een nieuwe winkelpand toch nog uit een onverwachte hoek. Begin juni 2001 wordt Gerard Vreeburg door zijn collega slager C.G.J. Van de Berg en Zn. benaderd of hij interesse zou hebben om het pand aan de Parkweg

310 over te nemen. Hoewel de tijd krap is hakt Gerard de knop nu definitief door. Zoals hij zelf aangaf “We hadden liever een gewenningsperiode gehad, maar nu zullen we de ene dag nog hier worsten ophangen en de volgende dag in Voorburg”.

In bijgaande advertentie geven Gerard en Marjan Vreeburg dankbaar te zijn voor de jarenlange klandizie van hun trouwe klanten.

Niet alleen fysiek maar ook emotioneel is de verhuizing naar Voorburg zwaar. Gerard laat het bedrijf, wat zijn opa in 1923 heeft opgericht nu definitief achter. Maar de verhuizing blijkt achteraf gezien een groot succes. 10 jaar later, in het weekend van 1 en 2 juli 2011 wordt er feest gevierd. De slagerij Vreeburg viert zijn 10 jarig bestaan in Voorburg.

Een trotse Gerard poseert samen met zijn toegewijde personeel voor het pand aan de Parkweg.

Dit ambachtelijke familiebedrijf, waar de liefde voor het vak nog hoog in het vaandel staat, kan zich in februari 2023 gaan opmaken voor de viering van het eeuwfeest!

Idsard Bosman

ERFGOED LEIDSCHENDAM

ERFGOED LEIDSCHENDAM

Postbus 3027

2260 DA Leidschendam

info@erfgoedleidschendam.nl